

EngageMedia

ASIACENTRE

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิด เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ของประเทศไทย

การจำกัดสิทธิดิจิทัลและ
การปิดปากผู้เห็นต่างบนพื้นที่ออนไลน์

เอ็นเกจ มีเดีย (EngageMedia) คือองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรที่ส่งเสริมสิทธิดิจิทัล เทคโนโลยีที่เปิดกว้างและปลอดภัย (open and secure technology) รวมถึงสารคดีเกี่ยวกับประเด็นทางสังคม เอ็นเกจ มีเดียสนับสนุนผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงในระดับภูมิภาคและสากลที่รณรงค์ด้านสิทธิมนุษยชน ประชาธิปไตย และสิ่งแวดล้อม ด้วยการผสมผสานสื่อวิดีโอ เทคโนโลยี องค์กรความรู้ และเครือข่ายเข้าไว้ด้วยกัน เอ็นเกจ มีเดียยังทำหน้าที่ปกป้องและพัฒนาสิทธิดิจิทัล ด้วยความร่วมมือกับเครือข่ายและชุมชนที่หลากหลาย

เรียนรู้เพิ่มเติมได้ที่ engagemedia.org

เอเชีย เซ็นเตอร์ (Asia Centre) คือสถาบันวิจัยที่ได้รับสถานะที่ปรึกษาพิเศษของคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ โดยดำเนินกิจกรรมการศึกษาวิจัยด้วยหลักฐานเชิงประจักษ์ การจัดการกิจกรรม รวมถึงการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผ่านสื่อหลักและสื่อสังคมในประเด็นเสรีภาพทางการแสดงออกและสิทธิดิจิทัล

เรียนรู้เพิ่มเติมได้ที่ asiacentre.org

สัญญาอนุญาตแบบเปิด (Creative Commons) อนุญาตให้นำผลงานไปใช้ ทำซ้ำ แจกจ่าย โดยต้องระบุที่มา ไม่ใช่เพื่อการค้า ห้ามดัดแปลงผลงาน ใบอนุญาตระหว่างประเทศ 4.0

คณะวิจัย:

กอปร์กุลศล นีละไพจิตร นักวิจัย เอเชีย เซ็นเตอร์
เอกมงคล ภูริเดช ผู้ช่วยวิจัย เอเชีย เซ็นเตอร์

คณะที่ปรึกษา:

ญาวีร์ บุตรกระวี ผู้จัดการโครงการสิทธิดิจิทัล (ภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง) เอ็นเจจ มีเดีย
ดร. เจมส์ โกเมซ ผู้อำนวยการภูมิภาค เอเชีย เซ็นเตอร์
เอ็กเบิร์ต วิตส์ ผู้จัดการด้านการวิจัยและพัฒนา เอ็นเจจ มีเดีย

บรรณาธิการ:

แคเทอรินา ฟรานซิสโก ผู้ประสานงานบรรณาธิการ เอ็นเจจ มีเดีย

ขอขอบคุณอย่างยิ่งสำหรับผู้ให้ข้อมูลดังต่อไปนี้:

อลัน มอร์ริสัน อดีตผู้สื่อข่าวภูเก็ตหวาน
จิรนุช เปรมชัยพร อดีตผู้อำนวยการเว็บไซต์การประชาไท
ชุตินา สีดาเสถียร อดีตผู้สื่อข่าวภูเก็ตหวาน
เดชาธร บำรุงเมือง ศิลปินวงเรือบต่านเผด็จการ (RAD)
มนทนา ดวงประภา ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน (TLHR)
อรพิน ยิงยงพัฒนา อดีตผู้รณรงค์นโยบาย
ดร. ปวีน ชัชวาลพงศ์พันธ์ รองศาสตราจารย์ประจำมหาวิทยาลัยเกียวโต
พูนสุข พูนสุขเจริญ ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน (TLHR)
ดร.ปิยะบุตร บุญอร่ามเรือง อาจารย์คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จิตติรัตน์ ทิพย์สัมฤทธิ์กุล อาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ยิงชีพ อัชฌานนท์ ผู้จัดการโครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน (ไอลอว์)

หมายเหตุ: ผู้ให้ข้อมูลบางรายขอไม่เปิดเผยตัวตนในรายงานการศึกษา

ตีพิมพ์เผยแพร่ในเดือนพฤษภาคม 2565

สนับสนุนโดยสถาบันระหว่างประเทศว่าด้วยกฎหมายเพื่อกิจการไม่แสวงหากำไร (ไอซีเอ็นแอล)
(International Centre for Not-for-Profit Law: ICNL)

สารบัญ

บทสรุปผู้บริหาร	3
บทนำ	5
1ก. ภูมิหลัง	5
1ข. การยึดถือและปฏิบัติตามมาตรฐานสากล	8
พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์	10
2ก. ภาพรวม	10
2ข. มาตรการสำคัญ	11
2ค. บทวิเคราะห์	13
ผลกระทบ	19
3ก. การปฏิเสธการเข้าถึงเนื้อหาสำคัญ	19
3ข. การข่มขู่และคุกคาม	22
3ค. การดำเนินคดี	24
3ง. การสร้างแรงกดดันต่อผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตและบริษัทเทคโนโลยี	27
ข้อเสนอแนะ	32
บรรณานุกรม	35

บทสรุปผู้บริหาร

ก่อนปี 2550 การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยอยู่ในระดับต่ำ ขณะที่เจ้าหน้าที่รัฐยังไม่มีเครื่องมือทางกฎหมายในการจัดการเนื้อหาไม่พึงประสงค์รวมถึงดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดทางอินเทอร์เน็ต ต่อมาเมื่ออัตราการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตเพิ่มมากขึ้นและการแสดงความคิดเห็นเรื่องการเมืองบนโลกออนไลน์ได้แพร่หลายมากขึ้น พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (พ.ร.บ. คอมฯ) จึงถูกนำมาใช้เพื่อปิดช่องว่างทางกฎหมาย ในปี 2560 พ.ร.บ. คอมฯ ถูกแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้ นับตั้งแต่เริ่มต้นในปี 2550 พ.ร.บ. คอมฯ ถูกนำมาใช้จำกัดสิทธิดิจิทัลและปิดปากผู้เห็นต่างด้วยการดำเนินคดีกับผู้ใช้อินเทอร์เน็ตและผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ไอเอสพี) (Internet service providers: ISPs) รวมถึงการปิดกั้นเว็บไซต์และลบข้อมูลเนื้อหา

เอกสารนโยบายฉบับนี้ทบทวนมาตราสำคัญ ๆ ของพ.ร.บ. คอมฯ เพื่อนำเสนอปัญหาของพ.ร.บ. ดังกล่าว จากการศึกษพบว่า บางมาตราของกฎหมายมีถ้อยคำที่กำกวมและไม่ชัดเจนขึ้นอยู่กับการตีความอย่างกว้างขวางและดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ มีการกำหนดโทษหนักทางอาญาตลอดจนไม่เป็นไปตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ไอซีซีพีอาร์) (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) ผลลัพธ์คือ พ.ร.บ. คอมฯ ถูกใช้เพื่อจำกัดสิทธิดิจิทัลในประเทศไทย ซึ่งครอบคลุมทั้งเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและสิทธิความเป็นส่วนตัวในพื้นที่ออนไลน์

ภายใต้มาตราต่าง ๆ ของพ.ร.บ. คอมฯ เว็บไซต์และเนื้อหาที่ไม่พึงประสงค์อาจถูกจำกัดการเข้าถึงและถูกลบตามคำสั่งศาลและเจ้าหน้าที่ ขณะที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตและสื่อที่แสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลและสถาบันกษัตริย์ (สถาบันฯ) อาจถูกดำเนินคดี พ.ร.บ. ฉบับนี้ยังสร้างแรงกดดันให้กับผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตในการรักษาสมดุลระหว่างการปฏิบัติตามคำสั่งศาลในการปิดกั้นและลบเนื้อหาออนไลน์กับการปกป้องสิทธิพื้นฐานของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต อีกทั้งพ.ร.บ. คอมฯ ยังมักถูกเจ้าหน้าที่นำไปใช้ในทางที่ผิด เพื่อข่มขู่คุกคามผู้ใช้อินเทอร์เน็ตและสร้างบรรยากาศความหวาดกลัว ซึ่งนำไปสู่การเซ็นเซอร์ตัวเอง

ในปี 2565 รัฐมนตรีกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (กระทรวงดิจิทัลฯ) เปิด
เผยว่า รัฐบาลกำลังพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมพ.ร.บ. คอมฯ รวมถึงศึกษาความเป็นไปได้ในการใช้
ซิงเกิลเกตเวย์ (single gateway) เพื่อจัดการกับอาชญากรรมไซเบอร์จากต่างประเทศที่ล่อลวง
คนในประเทศ เพื่อควบคุมการไหลเวียนของข้อมูลออนไลน์ที่ผิดกฎหมาย รวมถึงเพื่อพัฒนาความ
ปลอดภัยของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต อย่างไรก็ตาม จากการใช้กฎหมายที่ผ่านมา ไม่อาจสร้างความมั่นใจ
ได้ว่าการแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวจะไม่กระทบกับการแสดงความคิดเห็นบนพื้นที่ออนไลน์

เอกสารนโยบายฉบับนี้เสนอให้รัฐบาลไทยทบทวนและแก้ไขมาตราต่าง ๆ ที่ละเมิดสิทธิ
เสรีภาพ ลดโทษความผิดทางอาญา พัฒนากฎระเบียบความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงรับ
ประกันว่า มาตราต่าง ๆ ของพ.ร.บ. คอมฯ จะเป็นไปตามมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากล นอกจากนี้
แล้ว พ.ร.บ. คอมฯ รวมถึงกระบวนการบังคับใช้กฎหมายยังจำเป็นต้องเป็นไปตามหลักการความ
จำเป็น ความถูกต้องของกฎหมาย และความเป็นสัดส่วน อีกทั้งยังไม่ควรนำมาใช้เพื่อปิดกั้นการไหล
เวียนของข้อมูลและปิดปากผู้แสดงความคิดเห็นทางการเมือง

I. บทนำ

เอกสารนโยบายฉบับนี้ศึกษาบททวนมาตราสำคัญ ๆ ของพ.ร.บ. คอมฯ และสะท้อนให้เห็น ปัญหาของกฎหมาย ตลอดจนอภิปรายผลกระทบของพ.ร.บ. คอมฯ ต่อสิทธิดิจิทัล ข้อเสนอแนะ สำคัญเพื่อส่งเสริมและปกป้องสิทธิดิจิทัลในประเทศไทยได้นำเสนอไว้ในบทสรุปด้วย รายงานฉบับนี้ ได้ผนวกรวมการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์ทางออนไลน์ที่ดำเนินการระหว่างวันที่ 21 กุมภาพันธ์ ถึง 12 เมษายน 2565 โดยเอกสารต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการวิจัยประกอบด้วยเอกสารชั้นต้นและเอกสาร ชั้นรอง เช่น เอกสารที่ใช้ในกลไกของสหประชาชาติ พ.ร.บ. คอมฯ ฉบับปี พ.ศ. 2550 พ.ร.บ. คอมฯ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560 รวมถึงงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องจากสื่อมวลชนและองค์กรระหว่าง ประเทศที่ไม่ใช่ภาครัฐ ระเบียบวิธีวิจัยในการศึกษาครั้งนี้ยังครอบคลุมการสัมภาษณ์ออนไลน์โดย ได้รับความร่วมมือจากนักวิชาการ นักเคลื่อนไหวภาคประชาสังคม ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน ผู้ แทนจากภาคเทคโนโลยี และผู้ทรงคุณนโยบาย เพื่อรวบรวมความคิดเห็นและประสบการณ์ต่าง ๆ รวมถึงเพื่อตรวจทานความถูกต้องของการวิจัยเอกสาร

1ก. ภูมิหลัง

พ.ร.บ. คอมฯ มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2550 หลังได้รับความเห็นชอบจากสภา นิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) ก่อนหน้านั้นเจ้าหน้าที่รัฐยังไม่มีกฎหมายเฉพาะในการจัดการกับอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์

และเนื้อหาออนไลน์ที่เป็นภัยคุกคาม¹ เมื่อเริ่มบังคับใช้พ.ร.บ. คอมฯ อัตราการใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยอยู่ที่ 20.03% ของจำนวนประชากรในประเทศประมาณ 66 ล้านคน²

ภายหลังการบังคับใช้ มาตรการต่าง ๆ ที่กำกวมและไม่ชัดเจน รวมถึงการนำกฎหมายไปใช้กับนักเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ตกเป็นเป้าได้สร้างความวิตกกังวลทั้งภายในประเทศและนานาชาติ เจ้าหน้าที่รัฐยังใช้พ.ร.บ. คอมฯ เพื่อออกคำสั่งปิดกั้นและลบเนื้อหาที่วิพากษ์วิจารณ์การเมืองรวมถึงดำเนินคดีกับผู้ที่ไม่เห็นต่าง การดำเนินคดีตาม พ.ร.บ. คอมฯ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นนับตั้งแต่เดือนกรกฎาคมปี 2550 จนถึงเดือนกรกฎาคมปี 2553 โดยตลอดระยะเวลา 3 ปี มีการดำเนินคดีพ.ร.บ. คอมฯ จำนวนทั้งสิ้น 185 คดี แบ่งเป็น 9 คดีในปี 2550 28 คดีในปี 2551 72 คดีในปี 2552 และ 76 คดีในปี 2553³

ภายหลังการเลือกตั้งในเดือนกรกฎาคมปี 2554 พรรคเพื่อไทยได้รับเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร ส่งผลให้ยิ่งลักษณ์ ชินวัตรขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีหญิงของประเทศ ต่อมาในเดือนตุลาคมปี 2554 มีรายงานว่าบัญชีทวิตเตอร์ส่วนตัวของยิ่งลักษณ์ @PouYingluck ถูกเข้าถึงโดยไม่ได้รับอนุญาตและโพสต์ข้อความต่าง ๆ ที่วิพากษ์วิจารณ์นโยบายของพรรคเพื่อไทยรวมถึงกล่าวหาพรรคเพื่อไทยเรื่องการเอื้อประโยชน์ให้กับพวกพ้องและเครือญาตินิยม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ไอซีที) เปิดเผยว่า ผู้ก่อเหตุซึ่งเป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง มีความผิดฐานละเมิดมาตรา 7 ของพ.ร.บ. คอมฯ และมีโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี ปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือทั้งจำและปรับ⁴

รัฐบาลยิ่งลักษณ์เผชิญการประท้วงต่อต้านจากคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) จนนำไปสู่การรัฐประหารในปี 2557 ภายใต้รัฐบาลทหารของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงพ.ร.บ. คอมฯ ในปี 2559 โดยอ้างว่าเพื่อเป็นการยกระดับกฎหมายเพื่อรับมือกับอาชญากรรมทางอินเทอร์เน็ตที่มีความซับซ้อนและปกป้องความมั่นคงไซเบอร์ของประเทศ ขณะที่โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน หรือ ไอลอร์ (iLaw) (2559) สะท้อนมุมมองของเจ้าหน้าที่ว่า พ.ร.บ. คอมฯ ที่ใช้อยู่ทำให้อำนาจเจ้าหน้าที่

1 Tunsarawuth and Mendel (2553)

2 ITU (2020) and World Bank (2563)

3 Sawatree, Kusonsinwut, and Yingyongpathana, (2553)

4 ไทยรัฐออนไลน์ (2554)

ไว้น้อยเกินไปไม่เพียงพอต่อการติดตามจับกุมผู้กระทำความผิดบนโลกอินเทอร์เน็ตและควบคุมการเผยแพร่เนื้อหาที่เป็นอันตรายต่อสังคม⁵

ความเคลื่อนไหวในการแก้ไขพ.ร.บ. คอมฯ เติบโตกับแรงต่อต้านคัดค้านทั้งจากนักเคลื่อนไหวและประชาชนผู้ใช้อินเทอร์เน็ต⁶ บนโลกออนไลน์เครือข่ายพลเมืองเน็ตรณรงค์เคลื่อนไหวบนแพลตฟอร์ม change.org เพื่อเรียกร้องให้สนช. คว่ำร่างแก้ไขดังกล่าว โดยมีผู้ลงชื่อสนับสนุนมากถึง 350,000 รายชื่อ มาถึงปี 2560 อัตราการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในประเทศเพิ่มขึ้นเป็น 53% ของจำนวนประชากร นายกรัฐมนตรีประยุทธ์ยืนยันว่า รัฐบาลจำเป็นต้องแก้ไขปรับปรุงพ.ร.บ. คอมฯ เพื่อเพิ่มอำนาจจัดการกับเนื้อหาข้อมูลออนไลน์ที่ไม่พึงประสงค์^{8,9} ท้ายที่สุดแล้ว พ.ร.บ. คอมฯ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมมีผลบังคับใช้ในวันที่ 24 พฤษภาคม 2560

พ.ร.บ. คอมฯ ยังคงถูกวิพากษ์วิจารณ์เรื่อยมาเนื่องจากถูกนำไปใช้ในทางที่ผิดเพื่อจำกัดสิทธิดิจิทัลและปิดปากผู้เห็นต่างทางการเมือง ศาลยุติธรรม¹⁰ (2565) เปิดเผยว่า นับตั้งแต่ปี 2557 ซึ่งเกิดการปฏิวัติรัฐประหาร คดีความผิดภายใต้พ.ร.บ. คอมฯ มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1: สถิติคดีความผิดต่อพ.ร.บ. คอมฯ ระหว่างปี 2556 - 2562

ปี	2556	2557	2558	2559	2560	2561	2562 (ม.ค. - ก.ย.) ¹¹
จำนวนความผิดเกี่ยวกับพ.ร.บ. คอมฯ	86	125	451	874	886	978	823

แหล่งที่มา: ศาลยุติธรรม

ข้อมูลล่าสุดจากวี อาร์ โซเชียล (We Are Social) และเคพียอส (KEPIOS) ซึ่งจัดทำรายงานอินเทอร์เน็ตทั่วโลก เปิดเผยว่า ในปี 2565 จำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยเพิ่มขึ้นเป็น 77% ของจำนวนประชากรประมาณ 70 ล้านคน ส่วนจำนวนผู้ใช้สื่อสังคมอยู่ที่ 81% ของจำนวน

5 ไอลอว์ (2559ก)

6 Nanum (2559)

7 Change.org (2559)

8 ข้อมูลอันไม่พึงประสงค์ในเอกสารนโยบายฉบับนี้หมายถึงเนื้อหาที่เป็นปกติกับรัฐและสถาบันฯ

9 Reuters (2559)

10 ศาลยุติธรรม (2562)

11 ข้อมูลล่าสุดที่เผยแพร่ต่อสาธารณชน

ประชากร¹² ระหว่างปี 2563-2565 อินเทอร์เน็ตและโซเชียลมีเดียได้กลายเป็นพื้นที่เคลื่อนไหวของผู้ชุมนุมทางการเมืองที่นำโดยกลุ่มเยาวชนและนักเรียนนักศึกษาเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยและปฏิรูปสถาบันฯ โดยอินเทอร์เน็ตและโซเชียลมีเดียถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางในการเผยแพร่อุดมการณ์ ขับเคลื่อนผู้สนับสนุนและตอบโต้กับรัฐบาล

อย่างไรก็ตาม ในปี 2565 รัฐมนตรีกระทรวงดิจิทัลฯ ได้เปิดเผยว่า รัฐบาลกำลังพิจารณาแก้ไขพ.ร.บ. คอมฯ รวมถึงศึกษาความเป็นไปได้ในการใช้ซิงเกิลเกตเวย์ โดยอ้างว่ามีเป้าหมายเพื่อจัดการปัญหาอาชญากรรมไซเบอร์ข้ามชาติที่ล่อลวงเหยื่อคนไทย ควบคุมการไหลเวียนของข้อมูล ผิดกฎหมาย ตลอดจนพัฒนาความปลอดภัยของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต¹³

1x การยึดถือและปฏิบัติตามกฎหมายระหว่างประเทศ

การยึดถือมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศของของไทยสามารถประเมินได้จากการปฏิบัติตามกติกาไอซีซีพีอาร์และกระบวนการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชน (ยูพีอาร์) (Universal Periodic Review: UPR)

ในฐานะรัฐภาคี ประเทศไทยส่งรายงานทบทวนกติกาไอซีซีพีอาร์ล่าช้า โดยได้ส่งรายงานของรอบปี 2541 ในปี 2547 และรอบปี 2552 ในปี 2558 โดยในรายงานประเทศในปี 2558 รัฐบาลไทยยืนยันว่า พ.ร.บ. คอมฯ ถูกบัญญัติขึ้นเพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถรับมือกับอาชญากรรมและภัยคุกคามต่าง ๆ ทางคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตได้อย่างมีประสิทธิภาพ¹⁴ อย่างไรก็ตาม ในข้อสังเกตเชิงสรุป ลงวันที่ 25 เมษายน 2560 คณะกรรมการไอซีซีพีอาร์ได้แสดงความเป็นห่วงกังวลต่อการจำกัดสิทธิเสรีภาพการแสดงออกและการแสดงความคิดเห็นผ่านกฎหมายต่าง ๆ ในประเทศ ซึ่งรวมถึงพ.ร.บ. คอมฯ คณะกรรมการยังได้เสนอแนะให้ประเทศไทยระงับการใช้บทบัญญัติต่าง ๆ ทางอาญา เพื่อเป็นเครื่องมือในการจำกัดการแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์รวมถึงความเห็นต่าง¹⁵

นอกจากนั้น ประเทศไทยยังได้เข้าร่วมในกระบวนการทบทวนยูพีอาร์ประจำรอบปี 2554, 2559 และ 2564 ประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพ.ร.บ. คอมฯ ถูกหยิบยกขึ้นมาตลอดทั้ง 3 รอบ โดยในระหว่างรอบที่ 1 และ 3 ผู้รายงานพิเศษด้านเสรีภาพในการแสดงออก และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนได้แสดงความเป็นห่วงกังวลในเรื่องการจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกและแสดงความคิดเห็น

¹² We Are Social and KEPIOS (2565)

¹³ Bangkok Post (2565a)

¹⁴ UNHRC (2558)

¹⁵ UNHRC (2560)

คิดเห็นในประเทศไทยผ่านกฎหมายต่าง ๆ รวมถึงพ.ร.บ. คอมฯ¹⁶ นอกจากนั้น พ.ร.บ. คอมฯ ยังถูกรายงานเรื่องความไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากล ตลอดจนมาตราต่าง ๆ ที่กำกวมไม่ชัดเจน¹⁷ ขณะที่ผู้มีส่วนได้เสียได้ตั้งข้อสังเกตว่า มีการใช้กฎหมายเพื่อปิดปากผู้แสดงความคิดเห็นต่างมากขึ้น¹⁸ อีกทั้งยังมีการพูดถึงการดำเนินคดีกับจิราνούช เปรมชัยพร ในระหว่างกระบวนการพินัยกรรมที่ 1 และ 3 ด้วย ทั้งนี้ จิราνούช ซึ่งเป็นผู้อำนวยการเว็บไซต์ประชาไท - สื่อออนไลน์อิสระที่นำเสนอประเด็นต่างๆ ที่มักไม่ถูกรายงานโดยสื่อหลักในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน - ถูกดำเนินคดีภายใต้พ.ร.บ. คอมฯ เนื่องจากถูกกล่าวหาว่าจงใจสนับสนุนหรือยินยอมให้มีข้อความที่เข้าข่ายดูหมิ่นพระมหากษัตริย์อยู่บนเว็บไซต์ ในกระบวนการทบทวนพินัยกรรม ฝ่ายต่าง ๆ ยังได้เสนอแนะให้รัฐบาลไทยยุติการดำเนินคดีภายใต้พ.ร.บ. คอมฯ และแก้ไขหรือยกเลิกพ.ร.บ. ดังกล่าว

แม้จะยังไม่มีมาตรฐานสากลสำหรับกฎหมายอาชญากรรมไซเบอร์ แต่อุสัญญาว่าด้วยอาชญากรรมไซเบอร์ปี 2554¹⁹ ของสภายุโรปถือเป็นแบบอย่างที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์มากที่สุดในการพัฒนากฎหมายอาชญากรรมไซเบอร์ อนุสัญญาดังกล่าวประกอบด้วยมาตราต่าง ๆ เกี่ยวกับคำนิยาม การกระทำความผิด ความร่วมมือระหว่างประเทศ ตลอดจนบทลงโทษ ที่สำคัญคือ อนุสัญญาฉบับนี้ได้รับประกันสมดุลระหว่างผลประโยชน์ของการบังคับใช้กฎหมายกับการเคารพสิทธิมนุษยชนตามที่ระบุไว้ในอนุสัญญาไอซีซีพีอาร์ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยไม่ได้เป็นรัฐภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยอาชญากรรมไซเบอร์ของสภายุโรป

16 [UNHRC, 2554a](#) และ; [UNHRC, 2564a](#)

17 [UNHRC, 2564b](#)

18 [UNHRC, 2554b](#)

19 [Convention on Cybercrime, 2554](#)

II.

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์

ในบทนี้เป็นการทบทวนมาตราสำคัญต่าง ๆ ของพ.ร.บ. คอมฯ ฉบับปี 2550 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปี 2560 เพื่อศึกษาสิ่งที่ยังคงไว้ไม่เปลี่ยนแปลงแก้ไข รวมถึงสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ยังได้ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาของพ.ร.บ. คอมฯ

2ก. ภาพรวม

พ.ร.บ. คอมฯ ประกอบด้วยมาตราทั้งสิ้น 31 มาตรา โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่หมวดทั่วไป (มาตรา 1-4) หมวดความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (มาตรา 5-17) และหมวดว่าด้วยพนักงานเจ้าหน้าที่ (มาตรา 18-31) สำหรับความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหลักคือ ความผิดต่อระบบคอมพิวเตอร์หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ (มาตรา 5-13 ซึ่งครอบคลุมการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์โดยผิดกฎหมาย การเปิดเผยมาตรการความปลอดภัย การเข้าถึงโดยไม่ได้รับอนุญาต และสแปม เป็นต้น) และความผิดเกี่ยวกับเนื้อหาที่กระทำผ่านระบบคอมพิวเตอร์ (มาตรา 14-16)

2ข. มาตราสำคัญ

เอกสารนโยบายฉบับนี้มุ่งเน้นบททวนมาตรา 14, 15, 18, 20, และ 26 ของพ.ร.บ. คอมฯ เนื่องจากมาตราเหล่านี้ถูกนำมาใช้ในการจำกัดสิทธิดิจิทัลด้วยการดำเนินคดีกับผู้ใช้อินเทอร์เน็ต และผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ให้อำนาจเจ้าหน้าที่อย่างกว้างขวางในระหว่างการสอบสวน ตลอดจนให้อำนาจเจ้าหน้าที่ปิดกั้นเว็บไซต์ต่าง ๆ

มาตรา 14 ของพ.ร.บ. คอมฯ ฉบับปี 2550 กำหนดโทษจำคุกสูงสุด 5 ปี ปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ สำหรับผู้ที่นำข้อมูลปลอมหรือข้อมูลเท็จเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน อันเป็นการสร้างความเสียหายให้แก่ผู้อื่นหรือประชาชน (1) นำข้อมูลอันเป็นเท็จเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ อันเป็นการสร้างความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศหรือทำให้ประชาชนเกิดความตื่นตระหนก (2) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลอันเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรหรือความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา (3) นำข้อมูลลามกอนาจารเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ (4) มาตรานี้ยังครอบคลุมความผิดฐานเผยแพร่หรือส่งต่อข้อมูลคอมพิวเตอร์ตามวรรค (1) (2) (3) หรือ (4) ด้วย

พ.ร.บ. คอมฯ ฉบับปี 2560 ได้รับการปรับปรุงแก้ไขด้วยการเพิ่มเติมเจตนาทุจริตหรือหลอกลวงในการกระทำความผิดและยกเว้นการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา อย่างไรก็ตาม มาตรา 14 ในพ.ร.บ. คอมฯ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ได้เพิ่มการนำเข้าข้อมูลบิดเบือนที่สร้างความเสียหายต่อการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือโครงสร้างพื้นฐานอันเป็นประโยชน์สาธารณะของประเทศ

มาตรา 15 ของพ.ร.บ. คอมฯ ฉบับปี 2550 กำหนดโทษผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตที่ “จงใจ” สนับสนุนหรือยินยอมให้มีการกระทำความผิดตามมาตรา 14 ในระบบคอมพิวเตอร์ที่ตนเองควบคุม โดยกำหนดโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดตามมาตรา 14

ในพ.ร.บ. คอมฯ ฉบับปี 2560 มาตรา 15 ได้ตัดเงื่อนไขความจงใจในการกระทำความผิดออกไปและขยายครอบคลุมผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตที่ให้ความร่วมมือในการกระทำความผิดเข้าไปด้วย มาตราดังกล่าวยังได้กำหนดให้รัฐมนตรีกระทรวงดิจิทัลฯ ออกประกาศกำหนดขั้นตอนการแจ้งเตือน การระงับการแพร่หลายของข้อมูลคอมพิวเตอร์ และการนำข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นออกจากระบบคอมพิวเตอร์ (ระบบการแจ้งเตือนให้ลบเนื้อหา) โดยผู้ให้บริการไม่ต้องรับโทษหากปฏิบัติตามประกาศของรัฐมนตรีภายในระยะเวลาที่กำหนด

มาตรา 18 ของพ.ร.บ. คอมฯ ฉบับปี 2550 (1) ให้อำนาจสืบสวนสอบสวนกับเจ้าหน้าที่ในการเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระทำความผิดมาให้ถ้อยคำหรือส่งคำชี้แจงเป็นลายลักษณ์อักษร (2) เรียกข้อมูลคอมพิวเตอร์จากผู้ให้บริการหรือจากบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง (3) สั่งให้ผู้ให้บริการส่งมอบข้อมูลเกี่ยวกับผู้ใช้ให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ (4) ทำสำเนาข้อมูลจากระบบคอมพิวเตอร์ที่น่าเชื่อว่ามีการกระทำความผิด (5) สั่งให้ผู้ครอบครองหรือควบคุมข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์ที่ใช้เก็บข้อมูลคอมพิวเตอร์ ส่งมอบข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์ดังกล่าวให้แก่เจ้าหน้าที่ (6) ตรวจสอบหรือเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์ที่ใช้เก็บข้อมูลคอมพิวเตอร์ของบุคคลใด ที่อาจใช้เป็นหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิด (7) ถอดรหัสลับของข้อมูลคอมพิวเตอร์ของบุคคลใด และ (8) ยึดหรืออายัดระบบคอมพิวเตอร์เพื่อประโยชน์ในการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐาน

ในพ.ร.บ. คอมฯ ฉบับปี 2560 กำหนดให้ผู้ที่ได้รับการร้องขอจากเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง (1) (2) และ (3) ดำเนินการตามคำร้องขอโดยไม่ชักช้า แต่ต้องไม่เกินเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับการร้องขอหรือภายในระยะเวลาที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนด ผู้ให้บริการที่ไม่ปฏิบัติตามมาตรา 18 ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 200,000 บาท และปรับเป็นรายวันอีกไม่เกินวันละ 5,000 บาทจนกว่าจะปฏิบัติตามให้ถูกต้อง

พ.ร.บ. คอมฯ ฉบับแก้ไขยังอนุญาตให้พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาร้องขอให้เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจตามพ.ร.บ. คอมฯ เก็บรวบรวมข้อเท็จจริงและหลักฐานการกระทำความผิดอาญาโดยใช้คอมพิวเตอร์ เช่นเดียวกัน หากพบการกระทำความผิดอาญาอื่น ๆ อันเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ตามพ.ร.บ. คอมฯ ให้เจ้าหน้าที่รีบรวบรวมข้อเท็จจริงและหลักฐานแล้วแจ้งไปยังเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการต่อไป

มาตรา 20 ของพ.ร.บ.คอมฯ ปี 2550 อนุญาตให้เจ้าหน้าที่โดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรียื่นคำร้องต่อศาลขอให้มีการสั่งระงับการทำให้แพร่หลายหรือลบข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่มีความผิดตามพ.ร.บ. ฉบับนี้ หรือที่อาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร หรือเป็นความผิดอาญาตามกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาหรือกฎหมายอื่นที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน โดยหลังจากที่ศาลมีคำสั่ง เจ้าหน้าที่จะทำการระงับการทำให้แพร่หลายหรือลบข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นเอง หรือจะสั่งให้ผู้ให้บริการระงับการทำให้แพร่หลายหรือลบข้อมูลคอมพิวเตอร์ดังกล่าวก็ได้

ในฉบับแก้ไขปรับปรุงปี 2560 กำหนดให้รัฐมนตรีฯ แต่งตั้งคณะกรรมการกลั่นกรองข้อมูลคอมพิวเตอร์ขึ้น โดยรัฐมนตรีต้องอาศัยความเห็นชอบจากคณะกรรมการดังกล่าวเพื่อมอบหมายให้

เจ้าหน้าที่ยื่นคำร้องต่อศาลขอให้มีการสั่งระงับการทำให้แพร่หลายหรือลบซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันขัดกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนออกจากระบบคอมพิวเตอร์ได้

ผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลหรือเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 20 ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 200,000 บาท และปรับเป็นรายวันอีกไม่เกินวันละ 5,000 บาทจนกว่าจะปฏิบัติตามให้ถูกต้อง

มาตรา 26 ของพ.ร.บ. คอมฯ ฉบับปี 2550 กำหนดให้ผู้ให้บริการเก็บข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ของผู้ใช้ไว้ไม่น้อยกว่า 90 วันนับแต่วันที่ข้อมูลนั้นเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ ในกรณีจำเป็นเจ้าหน้าที่จะสั่งให้ผู้ให้บริการเก็บรักษาข้อมูลดังกล่าวไว้เกิน 90 วันแต่ไม่เกินหนึ่งปี

ในฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปี 2560 ผู้ให้บริการจำเป็นต้องเก็บข้อมูลดังกล่าวเอาไว้ไม่น้อยกว่า 90 วัน แต่ไม่เกินสองปี เพิ่มขึ้น 1 ปี จากพ.ร.บ. คอมฯ ปี 2550

2ค. บทวิเคราะห์

จากการศึกษาบททวนพ.ร.บ. คอมฯ ควบคู่กับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เอกสารนโยบายฉบับนี้ได้สรุปวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมถึงปัญหาของพ.ร.บ. ฉบับดังกล่าวไว้ดังนี้

สิ่งที่ยังคงไม่เปลี่ยนแปลง:

หนึ่ง พ.ร.บ. คอมฯ ได้กลายเป็น “ไม้กายสิทธิ์” ที่ระบอบอำนาจนิยมใช้เพื่อปิดปากผู้วิพากษ์วิจารณ์และบิดเบือนเนื้อหาออนไลน์ด้วยการสร้างความชอบธรรมให้กับความคิดเห็นที่สนับสนุนรัฐบาล ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น พ.ร.บ. คอมฯ ถูกริเริ่มผลักดันโดยรัฐบาลที่ได้รับการสนับสนุนจากคมช. เพื่ออุดช่องว่างทางกฎหมาย ต่อมาพ.ร.บ. ฉบับนี้ได้ถูกแก้ไขเพื่อยกระดับการบังคับใช้โดยคสช. และคำสั่งถูกพิจารณาแก้ไขเป็นครั้งที่ 2 โดยรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ ในปี 2565 อานันท์ ปันยารชุน อดีตนายกรัฐมนตรีได้เน้นย้ำรูปแบบการใช้กฎหมายในลักษณะเช่นนี้ว่า รัฐบาลทหารที่ตั้งขึ้นภายหลังการรัฐประหารมีแนวโน้มจะใช้อำนาจโดยมิชอบหรือใช้ระบบกฎหมายในการจัดการกับผู้ที่มีความเห็นต่าง²⁰

²⁰ Bangkok Post, 2565b

สอง แทนที่จะปกป้องสิทธิดิจิทัล พ.ร.บ. คอมฯ สร้างภาระให้กับผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ตัวกลางอินเทอร์เน็ต รวมถึงผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต โดยพ.ร.บ. ฉบับนี้ทำให้ประชาชนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วไปต้องเซ็นเซอร์ตัวเองในการโพสต์ แบ่งปัน ติดตาม หรือทำกิจกรรมออนไลน์อื่น ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกดำเนินคดีหรือมีปัญหาด้านกฎหมาย กฎหมายฉบับนี้สร้างภาระให้กับผู้ที่ถูกดำเนินคดีแม้ว่า ในท้ายที่สุดแล้วคดีต่าง ๆ จะถูกศาลยกฟ้องหรือรอลงอาญา พ.ร.บ. คอมฯ ยังกำหนดภาระความรับผิดชอบมากมายให้กับผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ยกตัวอย่างเช่น กำหนดให้ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ลบข้อมูลอันไม่พึงประสงค์ (มาตรา 15) เก็บข้อมูลจราจรคอมพิวเตอร์ของผู้ใช้ (มาตรา 26) ส่งมอบข้อมูลจราจรคอมพิวเตอร์ให้กับเจ้าหน้าที่ตามที่ได้รับคำร้องขอ (มาตรา 18) ตลอดจนจำกัดการเข้าถึงเว็บไซต์ตามคำสั่งศาล (มาตรา 20) ภาระความรับผิดชอบเหล่านี้ต้องแลกมาด้วยการพัฒนาปรับปรุงบริการลูกค้า การสร้างผลิตภัณฑ์นวัตกรรม ตลอดจนเศรษฐกิจสร้างสรรค์

สาม พ.ร.บ. คอมฯ ขัดกับธรรมชาติของอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีลักษณะกระจายศูนย์ ไร้พรมแดน เป็นสากลและแพร่หลายทุกหนแห่ง โดยเมื่อพิจารณาถึงความหลากหลายของข้อมูลออนไลน์และการไหลเวียนของข้อมูลมหาศาลผ่านทางอินเทอร์เน็ตจะพบว่า พ.ร.บ. คอมฯ พยายามควบคุมและจัดการเนื้อหาออนไลน์ นอกจากนั้นแล้ว เนื่องจากอินเทอร์เน็ตมีธรรมชาติที่ไร้พรมแดนและเป็นสากล ความพยายามของพ.ร.บ. คอมฯ ในการปิดกั้นการเข้าถึงข้อมูลจึงทำได้เพียงปิดกั้นทางภูมิศาสตร์หรือจำกัดเฉพาะการเข้าถึงในประเทศไทย

สิ่งที่เปลี่ยนแปลงแก้ไข:

หนึ่ง อำนวยความสะดวกการบังคับใช้ พ.ร.บ. คอมฯ เปลี่ยนแปลงไป โดยพ.ร.บ. คอมฯ ฉบับปี 2550 อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐมนตรีนว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ส่วนพ.ร.บ. คอมฯ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปี 2560 อยู่ภายใต้อำนาจของรัฐมนตรีนว่าการกระทรวงดิจิทัลฯ

สอง การใช้มาตรา 14 (1) เพื่อดำเนินคดีหมิ่นประมาทถูกยกเลิกไป โดยหลังจาก พ.ร.บ. คอมฯ ปี 2550 ได้เริ่มบังคับใช้ คดีที่ถูกนำขึ้นสู่ศาลส่วนใหญ่เป็นความผิดในมาตรา 14 (1) มาตรานี้ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักจากหลายภาคส่วนที่เรียกร้องให้มีการแก้ไขเนื่องจากทับซ้อนกับข้อหาหมิ่นประมาทในกฎหมายอาญา ทั้งยังกำหนดโทษรุนแรง เป็นคดีที่ไม่สามารถยอมความได้ ไม่มีการรับรองการกระทำโดยสุจริตหรือผลประโยชน์สาธารณะ รวมถึงทำลายเสรีภาพสื่อ²¹ ดังที่จะอธิบายต่อไปในบทที่ 3 กรณีที่หน่วยงานทหารได้ใช้พ.ร.บ. คอมฯ ในการดำเนินคดีกับนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและผู้สื่อข่าว

²¹ ไอลอว์ (2557)

สาม พ.ร.บ. คอมฯ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมได้เพิ่มแรงกดดันต่อผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต โดยมาตรา 15 ได้กำหนดโทษความผิดต่อผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตที่ให้ความร่วมมือ ยินยอม และสนับสนุนให้มีการกระทำความผิดโดยไม่ต้องอาศัยเจตนาในการกระทำความผิด นอกจากนี้ พ.ร.บ. คอมฯ ฉบับปี 2560 ยังกำหนดให้มีกลไกการแจ้งเตือนและลบเนื้อหา โดยหากผู้ให้บริการปฏิบัติตามระยะเวลาที่กำหนดก็จะไม่ถูกดำเนินคดี

สี่ พ.ร.บ. คอมฯ ฉบับแก้ไขได้เพิ่มเติมถ้อยคำที่กำกวมและไม่ชัดเจน ทำให้การบังคับใช้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจและการตีความอันกว้างขวางของเจ้าหน้าที่ เช่น มาตรา 14 มีการเพิ่มคำว่า “ข้อมูลที่บิดเบือน” เข้าไปโดยไม่มีเจตนาความหมายอย่างชัดเจน นอกจากนี้ ยังมีการเพิ่มเติม “ความเสียหาย” ต่อความมั่นคงของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ หรือความปลอดภัยทางเศรษฐกิจเข้าไปในมาตราดังกล่าว โดยไม่ได้นิยามความหมายที่ชัดเจนไว้เช่นเดียวกัน

ห้า พ.ร.บ. คอมฯ ฉบับแก้ไขได้เพิ่มบทลงโทษทางอาญา มาตรา 16 ของพ.ร.บ. คอมฯ ปี 2550 กำหนดโทษจำคุกสูงสุด 3 ปี และ/หรือ ปรับไม่เกิน 60,000 บาท สำหรับผู้ที่นำข้อมูลส่วนบุคคลอื่นเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์อันเป็นเหตุให้เสื่อมเสียชื่อเสียง แต่ในพ.ร.บ. คอมฯ ปี 2560 ได้เพิ่มโทษปรับขึ้นเป็นสูงสุด 200,000 บาท พร้อมกับโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี

พ.ร.บ. คอมฯ มีปัญหาอย่างไร

หนึ่ง ดังที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น บางมาตราของพ.ร.บ. คอมฯ ใช้ถ้อยคำกว้างขวาง กำกวม และไม่ชัดเจน โดยไม่มีเจตนาความหมายที่ชัดเจนเอาไว้ เช่น มาตรา 14 (2) ของพ.ร.บ. คอมฯ ที่กำหนดโทษความผิดอันก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะหรือความปลอดภัยทางเศรษฐกิจ โดยไม่มีคำจำกัดความที่ชัดเจน ด้วยเหตุนี้ มาตราดังกล่าวจึงขึ้นอยู่กับดุลยพินิจที่กว้างขวางและตามอำเภอใจของเจ้าหน้าที่ ตัวอย่างกรณีที่จังหวัดเชียงใหม่ บรรณาธิการนิตยสารออนไลน์ท้องถิ่นรายหนึ่งถูกผู้ว่าราชการจังหวัดฟ้องร้องดำเนินคดีฐานละเมิดพ.ร.บ. คอมฯ เนื่องจากในปี 2561 บรรณาธิการรายนี้ได้แชร์รูปภาพผ่านเฟซบุ๊ก โดยเป็นภาพถ่ายของสามกษัตริย์ผู้สร้างเมืองกำลังสวมหน้ากากอนามัยเพื่อรณรงค์ต่อต้านมลภาวะทางอากาศในจังหวัดเชียงใหม่

สอง พ.ร.บ. คอมฯ ยังคงให้อำนาจอย่างกว้างขวางกับเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีกระทรวงดิจิทัลฯ โดยปราศจากกระบวนการสรรหาที่โปร่งใสและผ่านการตรวจสอบทางกฎหมาย มาตรา 18 วรรค (1) (2) และ (3) ให้อำนาจสอบสวนแก่เจ้าหน้าที่ในการขอคำชี้แจงหรือคำอธิบายจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ขอข้อมูลจราจรคอมพิวเตอร์จากผู้ให้บริการ

อินเทอร์เน็ต รวมถึงออกคำสั่งให้ผู้ให้บริการมอบข้อมูลผู้ใช้โดยไม่จำเป็นต้องขออนุญาต คำสั่งหรือความเห็นชอบจากศาล

สาม พ.ร.บ. คอมฯ ครอบคลุมประเภทต่าง ๆ ของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตอย่างกว้างขวาง จากคำนิยามและกฎกระทรวงในปี 2564 ผู้ให้บริการที่ถูกควบคุมกำกับและถูกกำหนดภาระความรับผิดชอบภายใต้พ.ร.บ. คอมฯ ประกอบไปด้วยผู้ประกอบการโทรคมนาคมและกิจการกระจายภาพและเสียง ผู้ให้บริการการเข้าถึงระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ผู้ให้บริการเช่าระบบคอมพิวเตอร์เพื่อให้บริการโปรแกรมประยุกต์ต่าง ๆ ผู้ให้บริการร้านอินเทอร์เน็ต ผู้ให้บริการโปรแกรมคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ แอปพลิเคชัน ที่ทำให้บุคคลทั่วไปสามารถติดต่อสื่อสารข้อมูลถึงกันได้ ผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ ผู้ให้บริการข้อมูลคอมพิวเตอร์ผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ ผู้ให้บริการเก็บพักข้อมูลในรูปแบบชั่วคราวหรือถาวรโดยมีระบบที่บริหารจัดการข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต คลาวด์ ตลอดจนผู้ให้บริการดิจิทัล พ.ร.บ. ฉบับนี้เหมารวมประเภทต่างๆ ของผู้ให้บริการโดยไม่ได้แยกแยะลักษณะการให้บริการ เช่น ไอเอสพีบางรายเป็นเพียงผู้ให้บริการการเข้าถึงทางเทคนิค ซึ่งไม่สามารถเข้าถึงเนื้อหาของลูกค้า²² ดังนั้น บทบัญญัติความรับผิดชอบของพ.ร.บ. คอมฯ จึงหว่านแหครอบคลุมผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตหรือบริการออนไลน์กับผู้อื่น ตั้งแต่ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตบรอดแบนด์ (Broadband) ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตมือถือ ร้านอินเทอร์เน็ตคาเฟ่ บริษัท ร้านอาหาร และห้างสรรพสินค้าต่าง ๆ ที่ให้บริการอินเทอร์เน็ตกับลูกค้าและพนักงาน²³ ผู้แทนจากดีแทค (Dtac) หนึ่งในสามผู้ให้บริการมือถือรายใหญ่ในประเทศไทยกล่าวในงานสัมมนาที่จัดขึ้นเมื่อปี 2559 ว่า มาตรา 15 ส่งผลกระทบต่อผู้ให้บริการมือถืออย่างมาก โดยบริษัทมือถือ ซึ่งทำหน้าที่เป็นเพียง “ท่อลำเลียง” ข้อมูลเข้าและออกทางอินเทอร์เน็ต กลับมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบเนื้อหาที่ตัวเองไม่ได้สร้าง²⁴

สี่ พ.ร.บ. คอมฯ ขาดกลไกในการปกป้องความเป็นส่วนตัว เนื่องจากไม่มีการรับประกันว่าข้อมูลที่ถูกรับไว้โดยผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตหรือเข้าถึงโดยเจ้าหน้าที่รัฐจะถูกนำไปใช้อย่างไรและมีขอบเขตการใช้อย่างไร ตัวอย่างมาตรา 18 ของพ.ร.บ. คอมฯ ที่อนุญาตให้เจ้าหน้าที่เก็บรวบรวมพยานหลักฐานความผิดอาญาอื่น ๆ ที่กระทำผ่านระบบคอมพิวเตอร์ และส่งมอบให้กับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อดำเนินการต่อไป มาตรานี้เปิดช่องว่างให้มีการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัว มนทนา ดวงประภาและพูนสุข พูนสุขเจริญ ตัวแทนจากศูนย์

²² Tunsarawuth and Mendel, 2553

²³ ประชาชาติ, 2562

²⁴ ไอลอว์ (2559ข)

ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน²⁵ อธิบายว่า ภายใต้พ.ร.บ. คอมฯ เจ้าหน้าที่อาจมีหมายค้นหรืออาศัยความยินยอมในการตรวจค้นมือถือของผู้ถูกกล่าวหา ในปัจจุบันมือถือเป็นที่เก็บข้อมูลมหาศาล รวมถึงข้อมูลส่วนตัวและข้อมูลการเงิน พ.ร.บ. คอมฯ ไม่ได้รับประกันว่าข้อมูลที่ถูกรวบรวมโดยเจ้าหน้าที่จะนำไปใช้หรือถูกจำกัดขอบเขตอย่างไร ดังนั้น การสืบค้นข้อมูลในมือถือจึงสามารถขยายผลไปสู่ความผิดอาญาอื่น ๆ ได้ ตัวอย่างเช่นคดีของบุรินทร์ อินติน ที่ถูกจับกุมในข้อหาข่มขู่ผิดกฎหมายในปี 2559 เจ้าหน้าที่ได้รับความยินยอมจากบุรินทร์ให้ตรวจค้นมือถือ โดยจากหลักฐานที่พบในระหว่างการตรวจค้นมือถือ ทำให้บุรินทร์ถูกดำเนินคดีเพิ่มเติมในข้อหาหมิ่นสถาบันฯ และพ.ร.บ. คอมฯ เจ้าหน้าที่ยังตรวจพบการสนทนาระหว่างบุรินทร์กับพัฒน์นรี ชาญกิจ ซึ่งเป็นแม่ของนักศึกษาที่เคลื่อนไหวทางการเมืองคนสำคัญ ที่เข้าข่ายการละเมิดกฎหมายหมิ่นสถาบันฯ จนนำไปสู่การขยายผลเพื่อดำเนินกับพัฒน์นรี²⁶

นอกจากนั้นแล้ว พ.ร.บ. คอมฯ ยังให้อำนาจกับเจ้าหน้าที่ในการร้องขอข้อมูลผู้ใช้จากผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ตเพื่อประโยชน์ในการสอบสวน รวมถึงมีคำสั่งให้ไอเอสพีส่งมอบข้อมูลผู้ใช้ที่ถูกรักษาไว้ตามกฎหมาย โดยพ.ร.บ. คอมฯ เพียงแต่กำหนดให้ผู้ให้บริการเก็บข้อมูลจราจรคอมพิวเตอร์หรือล็อกไฟล์ภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยไม่ได้ระบุกลไกรับประกันและปกป้องข้อมูลผู้ใช้ อีกทั้งการร้องขอข้อมูลจากเจ้าหน้าที่รัฐก็ไม่จำเป็นต้องขอคำสั่งศาลด้วย

ห้า ความผิดบางข้อหาในพ.ร.บ. คอมฯ ทับซ้อนกับความผิดภายใต้กฎหมายอาญา ด้วยเหตุนี้พ.ร.บ. คอมฯ จึงถูกนำไปใช้ในทางที่ผิดในการเพิ่มโทษหรือกำหนดโทษที่หนักขึ้นต่อผู้กระทำความผิด ตัวอย่างเช่น มาตรา 14 ของพ.ร.บ. คอมฯ ถูกนำมาดำเนินคดีกับผู้ที่มีความเห็นวิพากษ์วิจารณ์สถาบันฯ ผ่านอินเทอร์เน็ต โดยเข้าข่ายการกระทำความผิดตามมาตรา (2) และ (3) โดยเป็นการเพิ่มบทลงโทษในกฎหมายหมิ่นสถาบันฯ (มาตรา 112)²⁷ ของกฎหมายอาญา นอกจากนี้ มาตรา 14 ยังถูกนำมาใช้ควบคู่กับกฎหมายยุยงปลุกปั่นเพื่อดำเนินคดีกับผู้วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล ตัวอย่างเช่น ในปี 2560 ประวิตร โรจนพฤกษ์ ผู้สื่อข่าวอาวุโสของสำนักพิมพ์ข่าวสดภาคภาษาอังกฤษถูกดำเนินคดีโดยกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ปอท.) ด้วยกฎหมายยุยงปลุกปั่น (มาตรา 116 ของกฎหมายอาญา) และมาตรา 14 (3) ของพ.ร.บ. คอมฯ หลังจากโพสต์ข้อความผ่านทางเฟซบุ๊กวิพากษ์วิจารณ์การร่างรัฐธรรมนูญและพลเอกประยุทธ์

²⁵ องค์กรในประเทศไทยที่ทำหน้าที่สร้างความตระหนักรู้เรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนและให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายกับประชาชนที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน

²⁶ ให้สัมภาษณ์เอเชีย เซ็นเตอร์เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2565

²⁷ Tunsarawuth and Mendel, 2553

หาก การขาดการรับรู้สาธารณะต่อนัยยะของพ.ร.บ. คอมฯ ปัญหาค่าการนี้แตกต่างจาก ปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น แต่ก็มีความสำคัญที่ต้องกล่าวถึงเนื่องจากจากการรับรู้เรื่องกฎหมายของ สาธารณะถือเป็นกุญแจสำคัญในการบังคับใช้กฎหมายและป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบของเจ้า หน้าที่ ประเด็นนี้นำเสนอโดยอลัน มอร์ริสันและซุติมา สีดาเสถียร อดีตผู้สื่อข่าวจากสำนักข่าวภูเก็ต หวาน²⁸ “เรากำลังช่วยเหลือชาวบ้านที่โคราช (จังหวัดนครราชสีมา) มีรายงานว่าชาวบ้านถูกเจ้า หน้าที่ฉ้อโกงเงินประมาณ 100 ล้านบาท เจ้าหน้าที่ผู้ถูกกล่าวหาจะใช้พ.ร.บ. คอมฯ เพื่อดำเนินคดี หากชาวบ้านโพสต์หรือแชร์ความเห็นใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดีนี้ การกระทำของผู้ถูกกล่าวหาครั้งนี้มี เป้าหมายเพื่อปิดปากชาวบ้าน ชาวบ้านต่างรู้สึกหวาดกลัวเนื่องจากแทบไม่มีความรู้เกี่ยวกับมาตรา ต่าง ๆ ของพ.ร.บ. คอมฯ สิ่งสำคัญคือต้องให้ความรู้แก่ทุกคน เราไม่สามารถหลีกเลี่ยงพ.ร.บ. ฉบับนี้ ได้ เนื่องจากทุกวันนี้คนไทยทั่วประเทศกำลังใช้อินเทอร์เน็ต แต่พลเมืองกลับไม่รู้ว่า ตัวเองมีสิทธิพูด อะไรบ้าง ประชาชนไม่รู้ว่าพ.ร.บ. คอมฯ ละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของตัวเองอย่างรุนแรงแค่ไหน พ.ร.บ. ฉบับนี้ถูกนำมาใช้เพื่อจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกและแสดงความคิดเห็น”²⁹

²⁸ สำนักข่าวออนไลน์ในจังหวัดภูเก็ตที่ถูกดำเนินคดีในพ.ร.บ. คอมฯ

²⁹ ให้สัมภาษณ์เอเชีย เซ็นเตอร์เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2565

III.

ผลกระทบ

ในบทนี้เป็นการประเมินตรวจสอบว่าพ.ร.บ. คอมฯ กระทบต่อสิทธิดิจิทัลและเสรีภาพในการแสดงออกทางออนไลน์ในประเทศไทยอย่างไร

3ก. การปฏิเสธการเข้าถึงเนื้อหาเชิงวิพากษ์วิจารณ์

พ.ร.บ. คอมฯ ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่รัฐในการบังคับให้บริษัทเทคโนโลยีต่าง ๆ ปิดกั้นหรือลบเนื้อหาออนไลน์ โดยกระบวนการดังกล่าวเริ่มจากรัฐมนตรีกระทรวงดิจิทัลฯ มอบหมายให้เจ้าหน้าที่ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้มีการปิดกั้นหรือลบข้อมูล เมื่อศาลมีคำสั่งให้ปิดกั้นหรือลบข้อมูลแล้วเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องก็จะทำการปิดกั้นการเข้าถึงหรือลบเนื้อหานั้นด้วยตัวเอง หรือไม่มีคำสั่งให้ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตปฏิบัติตาม โดยจะส่งคำสั่งศาลไปถึงคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ซึ่งจะมีคำสั่งต่อไปยังผู้ให้บริการ

ภายใต้พ.ร.บ. คอมฯ ฉบับปี 2550 เนื้อหาและเว็บไซต์ส่วนใหญ่ที่ถูกดำเนินการล้วนมีความเกี่ยวข้องกับการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลและสถาบันฯ ตลอดจนการเคลื่อนไหวทางการเมือง ในปี 2552 กระทรวงไอซีทีรายงานว่า ได้ปิดกั้นเว็บไซต์จำนวน 2,300 เว็บไซต์ที่ถูกกล่าวหาว่าดูหมิ่นสถาบันฯ³⁰ ภายหลังจากมีการแก้ไขปรับปรุงพ.ร.บ. คอมฯ ปี 2560 คณะกรรมการกสทช. งดออกข้อมูลคอมพิวเตอร์ได้รับการแต่งตั้งขึ้น โดยมีอำนาจหน้าที่ในการให้ความเห็นชอบกับรัฐมนตรีอนุญาต

³⁰ Southeast Asian Press Alliance, 2552

ให้เจ้าหน้าที่พนักงานขอคำสั่งศาลเพื่อปิดกั้นหรือลบข้อมูลใด ๆ อันขัดกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมของประชาชน อย่างไรก็ตาม ดร.ปิยะบุตร บุญอร่ามเรือง อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้แสดงความเห็นในเรื่องนี้ว่า “ในทางปฏิบัติแล้ว กระบวนการกลั่นกรอง ยังไม่มีประสิทธิภาพมากนัก ทั้งยังไม่มีการนำมาบังคับใช้อย่างมีนัยยะสำคัญ เจ้าหน้าที่จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะยังคงขอคำสั่งศาลเพื่อปิดกั้นหรือลบข้อมูล”³¹ ในปี 2563 หลังการแก้ไขพ.ร.บ. คอมฯ ได้ 3 ปี กระทรวงดิจิทัลฯ แถลงว่า ศาลมีคำสั่งให้ปิดกั้นเว็บไซต์จำนวน 13,505 ยูอาร์แอลที่ละเมิดความผิดฐานหมิ่นสถาบันฯ โดยในจำนวนนี้เป็นเฟซบุ๊กจำนวน 7,990 ยูอาร์แอล ยูทูป 3,058 ยูอาร์แอล ทวิตเตอร์ 1,070 ยูอาร์แอล ที่เหลือคือเว็บไซต์อื่นๆ จำนวน 1,387 ยูอาร์แอล³²

ในปี 2565 ภูเก็ตเปิดเผยว่า นับตั้งแต่ปี 2554 แพลตฟอร์มได้รับคำร้องทั้งสิ้นจำนวน 1,147 คำร้องจากรัฐบาลไทยให้ลบเนื้อหา โดยในจำนวนดังกล่าว 95.2% เกี่ยวข้องกับการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล³³ ในขณะที่ยูทิวบ์ได้ลบวิดีโอจำนวน 64,686 วิดีโอออกจากระบบเฉพาะระหว่างเดือนตุลาคม ถึงธันวาคม 2564 ก่อนหน้านั้น ในเดือนกรกฎาคมถึงกันยายนปีเดียวกัน มีวิดีโอจำนวน 163,800 วิดีโอถูกลบออกจากแพลตฟอร์มตามคำร้องขอของรัฐบาลไทย³⁴

ตัวอย่างหนึ่งคือมิวสิควิดีโอเพลงชื่อ “ปฏิรูป” ของกลุ่มศิลปิน “เร็ปต่อต้านเผด็จการ” (อาร์เอดี) (Rap Against Dictatorship: RAD) ถูกแพลตฟอร์มยูทิวบ์ปิดกั้นประมาณช่วงต้นปี 2564 หลังจากเผยแพร่ในเดือนพฤศจิกายน 2563 เพลงดังกล่าวแต่งขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับการประท้วงของกลุ่มเยาวชนปลดแอกที่เรียกร้องให้มีการปฏิรูปสถาบันฯ เดชาธร บำรุงเมือง สมาชิกวงเร็ปต่อต้านเผด็จการ ให้สัมภาษณ์ว่า “วงของเราพบว่ายูอาร์แอลของวิดีโอเพลงปฏิรูปไม่สามารถเข้าถึงได้ โดยไม่มีการแจ้งเตือนใด ๆ จากเจ้าหน้าที่ เราได้อุทธรณ์ขอให้ยูทิวบ์ยกเลิกการปิดกั้น แต่ได้รับการตอบกลับว่า ทางแพลตฟอร์มได้รับการร้องขอจากรัฐบาลไทยให้ปิดกั้นเนื้อหาดังกล่าวในทันที ถ้าต้องการยกเลิกการปิดกั้น ผู้ใช้จำเป็นต้องขออุทธรณ์คำสั่งต่อศาล จนถึงเดือนเมษายน 2565 กระบวนการอุทธรณ์ขอให้ยกเลิกการปิดกั้นเพลงปฏิรูปยังคงอยู่ในชั้นศาล อย่างไรก็ตาม วงอาร์เอดีได้อัปโหลดเพลงดังกล่าวขึ้นอีกครั้งบนยูทูปหลังจากถูกบล็อกไม่กี่เดือน โดยจากข้อมูลล่าสุดมียอดผู้เข้าชมแล้วเกือบ 12 ล้าน”³⁵

31 ให้สัมภาษณ์เอเชีย เซ็นเตอร์เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2565

32 โพสต์ทูเดย์ (2563)

33 [Leesa-Nguansuk, 2565](#)

34 [Google, 2564](#)

35 ให้สัมภาษณ์เอเชีย เซ็นเตอร์เมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2565

ระหว่างเดือนมกราคม 2555 ถึงมิถุนายน 2564 ทวิตเตอร์ได้รับ 191 คำร้องจากรัฐบาลไทยให้ลบหรือระงับเนื้อหา ขณะที่อัตราการปฏิบัติตามคำร้องของทวิตเตอร์อยู่ที่ 12.1%³⁶ สำหรับเฟซบุ๊ก ระหว่างเดือนมกราคมถึงมิถุนายน 2564 ทางแพลตฟอร์มได้จำกัดการเข้าถึงเนื้อหาจำนวน 788 รายการในประเทศไทยตามคำร้องของกระทรวงดิจิทัลฯ ฐานละเมิดกฎหมายหมิ่นสถาบันฯ³⁷ หนึ่งในนั้นคือ เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2563 กลุ่มเฟซบุ๊ก “รอยัลลิสต์มาร์เก็ตเพลส” ซึ่งเป็นพื้นที่พูดคุยออนไลน์ที่เผยแพร่เนื้อหาวิพากษ์วิจารณ์สถาบันฯ ได้ถูกปิดกั้นและไม่สามารถเข้าถึงได้จากประเทศไทย ดร.ปวิน ชัชวาลพงศ์พันธ์³⁸ ผู้ดูแลกลุ่มถูกพบว่ามีความผิดใน 6 กระทงฐานละเมิดมาตรา 14 (3) ของพ.ร.บ. คอมฯ³⁹ อย่างไรก็ตาม ในวันเดียวกันดร. ปวินได้เปิดกลุ่มเฟซบุ๊กใหม่ที่มีชื่อว่า “รอยัลลิสต์มาร์เก็ตเพลส - ตลาดหลวง” โดยในเดือนมีนาคม 2565 มีจำนวนสมาชิกมากกว่า 2.4 ล้านคน

ดร. ปวิน รองศาสตราจารย์ประจำมหาวิทยาลัยเกียวโตและผู้ก่อตั้งกลุ่ม 112 วอทช์ (112 Watch) ซึ่งเป็นเครือข่ายที่รณรงค์ให้ยุติการใช้กฎหมายหมิ่นสถาบันฯ ในประเทศไทย กล่าวว่า “เมื่อกลุ่มของเรามีสมาชิกครบ 1 ล้าน รัฐบาลได้ตัดสินใจดำเนินปิดกลุ่มของเรา โดยในขั้นแรก เจ้าหน้าที่ขู่จะใช้พ.ร.บ. คอมฯ จัดการกับผมในฐานะผู้ดูแลกลุ่ม เมื่อคำขู่ล้มเหลว รัฐบาลจึงหันไปร้องขอให้ทางแพลตฟอร์มปิดกลุ่มของเรา ซึ่งเป็นคำร้องที่ขัดกับแนวทางปฏิบัติสำหรับชุมชนของเฟซบุ๊ก และในขั้นสุดท้าย รัฐบาลจึงขอให้แพลตฟอร์มดำเนินการปิดกั้นทางภูมิศาสตร์ (จำกัดการเข้าถึงในประเทศไทย) โดยขู่ว่าจะมีการดำเนินคดีและปรับเป็นรายวันหากเฟซบุ๊กไม่ปฏิบัติตาม”⁴⁰

ผู้แทนจากบริษัทเทคโนโลยีรายหนึ่งอธิบายถึงการร้องขอให้ลบเนื้อหาว่า “แพลตฟอร์มออนไลน์ได้รับคำร้องทางกฎหมายจากรัฐบาลให้จำกัดการเข้าถึง แต่แพลตฟอร์มไม่ได้ลบเนื้อหา นั่นเป็นการปิดกั้นทางภูมิศาสตร์ หมายความว่า ผู้ใช้ไม่สามารถเข้าถึงเนื้อหาได้จากในประเทศไทย แต่ถ้าหากเข้าถึงจากนอกประเทศหรือใช้เครือข่ายเสมือนส่วนตัว (วีพีเอ็น) (virtual private networks: VPN) ผู้ใช้ก็จะสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้”⁴¹ ประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นว่า การปิดกั้นเนื้อหาภายใต้พ.ร.บ. คอมฯ ขัดกับธรรมชาติของอินเทอร์เน็ตที่มีการกระจายศูนย์ ไม่มีพรมแดน และสากล

36 [Twitter, 2564](#)

37 [Facebook, 2564](#)

38 รองศาสตราจารย์ประจำมหาวิทยาลัยเกียวโตและผู้ก่อตั้งกลุ่ม 112 วอทช์

39 [Prachatai, 2563a](#)

40 ให้สัมภาษณ์เอเชีย เซ็นเตอร์เมื่อวันที่ 12 เมษายน 2565

41 ให้สัมภาษณ์เอเชีย เซ็นเตอร์เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2565

บริษัทเทคโนโลยีรายดังกล่าวและผู้แทนจากศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชนได้ยกกรณีของธนาร จึงรุ่งเรืองกิจ อดีตหัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ที่ถูกรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคในปี 2563 เป็นตัวอย่าง โดยในเดือนมกราคม 2564 คลิปวีดีโอความยาวประมาณ 30 นาที ของธนารที่วิพากษ์วิจารณ์โครงการวัคซีนโควิด-19 พระราชทาน ได้ถูกปิดกั้นไม่ให้เข้าถึงหลังจากกระทรวงดิจิทัลฯ ขอคำสั่งศาลตามมาตรา 20 ของพ.ร.บ. คอมฯ ธนารตอบโต้ด้วยการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อคัดค้านการจำกัดการเข้าถึง ศาลอาญาเรียกกระทรวงดิจิทัลฯ และธนารมาไต่สวนใหม่และได้ยกเลิกคำสั่งปิดกั้นดังกล่าว โดยให้เหตุผลว่าเป็นการคุ้มครองการแสดงความคิดเห็นภายใต้รัฐธรรมนูญและมาตรฐานสากล ผู้ให้สัมภาษณ์ยังชี้ให้เห็นว่า ก่อนกรณีของธนาร คำสั่งจำกัดการเข้าถึงเนื้อหาของศาลมักดำเนินการโดยไม่มีการรับฟังหรืออนุญาตให้บุคคลโต้แย้ง กรณีของธนารจึงเป็นการสร้างมาตรฐานใหม่ในการพิจารณาการปิดกั้นเว็บไซต์ต่าง ๆ ภายใต้มาตรา 20 ของพ.ร.บ. คอมฯ ด้วยการเปิดโอกาสให้เจ้าของยูทิวเบอร์หรือเว็บไซต์โต้แย้งและแสดงพยานหลักฐาน

สื่อมวลชนและสำนักข่าวก็เผชิญความท้าทายในลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยในปี 2563 ทุกแพลตฟอร์มออนไลน์ของสำนักข่าววอยซ์ ทีวี (Voice TV) ถูกระงับการใช้งานเนื่องจากถูกกล่าวหาว่าละเมิดพ.ร.ก. จุกเงินและมาตรา 14 ของพ.ร.บ. คอมฯ เพราะนำเข้าข้อมูลเท็จเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ โดยในเวลานั้นเป็นช่วงที่มีการชุมนุมประท้วงทางการเมือง⁴² สำนักข่าววอยซ์ ทีวี ตอบโต้ด้วยการออกแถลงการณ์ปกป้องสถานะของตัวเอง โดยชี้แจงว่า ไม่เคยเผยแพร่ข้อมูลเท็จหรือทำลายความมั่นคงของประเทศและความสงบเรียบร้อยของสาธารณะ วอยซ์ ทีวียังได้ยืนยันว่าเป็นสำนักข่าวที่ยึดถือระบอบประชาธิปไตยมาโดยตลอดและยืนหยัดทำหน้าที่ผลิตข่าวสารเพื่อรับใช้สังคม⁴³

3ข. การข่มขู่คุกคาม

การข่มขู่ว่าจะดำเนินคดีด้วยพ.ร.บ. คอมฯ เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่น่ามาใช้เพื่อจำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกในประเทศไทย เดือนพฤศจิกายน 2560 นายกรัฐมนตรีประยุทธ์ได้ขู่ว่าจะใช้พ.ร.บ. คอมฯ อย่างเข้มงวดกับสื่อออนไลน์ที่บิดเบือนข้อเท็จจริงและเผยแพร่รายงานข่าวปลอม รวมถึงเผยแพร่วาทะสร้างความเกลียดชัง⁴⁴

⁴² Prachatai, 2563b

⁴³ อ่างแล้ว

⁴⁴ Sabpaitoon, 2560

ในปีเดียวกัน กระทรวงดิจิทัลฯ ได้ออกประกาศขอความร่วมมือจากประชาชนไม่ให้ติดตามติดต่อ แบ่งปันหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ อันเป็นการเผยแพร่เนื้อหาของสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล นักประวัติศาสตร์ชื่อดัง ดร. ปวิน ชัชวาลพงศ์พันธ์ นักวิชาการมหาวิทยาลัยเกียวโต และแอนดรูว์ แม็กเกรเกอร์ มาร์แชลล์ (Andrew MacGregor Marshall) ผู้สื่อข่าวออนไลน์ โดยประกาศดังกล่าวระบุว่า ผู้ที่เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลทั้งสามทั้งทางตรงและทางอ้อมอาจเข้าข่ายละเมิดพ.ร.บ. คอมฯ แม้จะไม่เจตนาก็ตาม⁴⁵

ในเรื่องนี้ศูนย์ทนายเพื่อสิทธิมนุษยชนได้ตั้งข้อสังเกตว่า ประกาศดังกล่าวเป็นเพียงการสื่อสารแต่ไม่มีผลบังคับใช้ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการติดตาม ติดต่อ แบ่งปันหรือปฏิสัมพันธ์กับบุคคลทั้งสามเป็นสิ่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย อีกทั้งการข่มขู่ดำเนินคดีอาจทำให้ประชาชนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเกิดความกลัว⁴⁶ ดร. ปวินแสดงความเห็นในเรื่องประกาศฉบับดังกล่าวว่า “เป็นความพยายามที่จะทำให้ผมเป็นบุคคลที่ไม่พึงปรารถนาทางออนไลน์และกีดกันไม่ให้ผู้ใช้เฟซบุ๊กติดต่อกับผม เรื่องนี้ส่งผลทั้งทางบวกและทางลบ โดยในทางบวกผู้คนรู้จักผมมากขึ้น ผู้ติดตามผมทางสื่อสังคมเพิ่มขึ้นในทันที ก่อนหน้านั้นผมมีผู้ติดตามประมาณ 200,000 - 300,000 ปัจจุบันผมมีผู้ติดตามเกือบ 1 ล้านคน ประกาศฉบับดังกล่าวให้ผลตรงข้ามกับฝ่ายรัฐบาล รัฐบาลต้องการจะขู่ประชาชนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตและลดจำนวนผู้ติดตามผม อย่างไรก็ตาม เรื่องนี้ส่งผลด้านลบด้วยไม่มาก บางคนยกเลิกการเป็นเพื่อนในโซเชียลมีเดียกับผมเนื่องจากเกรงจะกระทบกับการทำงาน ผมรู้สึกผิดหวังและเอือมระอา”

ในปี 2561 พล.ต.อ.ศรีวราห์ รังสิพราหมณกุล รองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ขู่ว่าจะฟ้องร้องดำเนินคดีกับกลุ่มแร็ปต่อต้านเผด็จการฐานละเมิดคำสั่งคสช. พ.ร.บ. คอมฯ และกฎหมายยุงปลุกปั่น หลังจากวงแร็ปดังกล่าวได้เผยแพร่มิวสิกวิดีโอเพลง “ประเทศกูมี” ซึ่ง ณ เวลานั้นมียอดผู้เข้าชมบนยูทิวบ์เกือบ 20 ล้าน มิวสิกวิดีโอดังกล่าวถูกใจคนจำนวนมาก เนื่องจากมีเนื้อหาวิพากษ์วิจารณ์ประเด็นต่าง ๆ ทางสังคมและการเมืองในประเทศไทย เช่น เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ การแบ่งขั้วทางการเมือง การคอร์รัปชัน การแทรกแซงทางการเมืองของทหาร ตลอดจนการบังคับใช้กฎหมาย กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ขานรับด้วยว่า มิวสิกวิดีโอดังกล่าวอาจเข้าข่ายความผิดภายใต้มาตรา 14 (2) ของพ.ร.บ. คอมฯ

⁴⁵ Bangkok Post, 2560

⁴⁶ ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน (2560)

ด้วยการนำข้อมูลเท็จเข้าสู่ระบบออนไลน์อันน่าจะเป็นการสร้างความเสี่ยงต่อความมั่นคงของประเทศ⁴⁷ แต่เนื่องจากโดนวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักจากประชาชนผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ในเวลาต่อมา พล.ต.อ.ศรีวราห์ ได้กลับคำและยืนยันว่า ประชาชนสามารถร้อง ฟัง และแชร์เพลงดังกล่าวได้⁴⁸

เดชาธร บำรุงเมือง หนึ่งในสมาชิกวงแร็ปต่อต้านเผด็จการกล่าวว่า “เพลงประเทศกูมีไม่ได้ถูกปิดกั้น แต่ตำรวจขู่ว่าจะใช้พ.ร.บ. คอมฯ จัดการ ทั้งยังมีรายงานข่าวว่า การแชร์เพลงดังกล่าวนั้นผิดกฎหมาย พ.ร.บ. คอมฯ ถูกนำมาใช้เพื่อสร้างความหวาดกลัวและเป็นอาวุธของระบอบเผด็จการในการดำเนินคดีกับผู้ที่โพสต์หรือแชร์เนื้อหา หากนำมาใช้ในทางที่ถูกต้อง พ.ร.บ. คอมฯ จะสามารถจัดการกับข่าวปลอม ปฏิบัติการข่าวสาร (ไอไอ) หรือปิดกั้นเว็บไซต์พนันได้ กลับกันพ.ร.บ. คอมฯ กลับถูกนำมาใช้ในทางที่ผิดโดยเจ้าหน้าที่เพื่อปิดปากผู้ใช้อินเทอร์เน็ต”

นอกจากนั้นแล้ว พ.ร.บ. คอมฯ ยังถูกนำมาใช้เพื่อคุกคามก่อกวน เนื่องจากอนุญาตให้มีการฟ้องร้องต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจจากท้องที่ใดก็ได้ ยิ่งชีพ อัชฌานนท์ ผู้จัดการไอลอร์ให้ข้อมูลว่า “พ.ร.บ. คอมฯ ถูกนำมาใช้ในการก่อกวน เช่นกรณีของสุรพันธ์ รุจิไชยวัฒน์ ในปี 2558 สุรพันธ์ ซึ่งเป็นชาวบ้านนักเคลื่อนไหวเพื่อสิ่งแวดล้อมและต่อต้านเหมืองในจังหวัดเลย ถูกดำเนินคดีโดยบริษัทเหมืองแห่งหนึ่งในความผิดฐานหมิ่นประมาทและละเมิดพ.ร.บ. คอมฯ มาตรา 14 (1) โดยบริษัทเหมืองระบุว่า ข้อความของสุรพันธ์ที่โพสต์บนเฟซบุ๊กเข้าข่ายทำให้ผู้อื่นเสื่อมเสียชื่อเสียงและทำให้ลูกค้ารวมถึงสาธารณชนไม่เชื่อมั่นในบริษัท สุรพันธ์ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีที่ศาลจังหวัดแม่สอด ซึ่งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศ ก่อนหน้านั้น สุรพันธ์ได้ถูกบริษัทดังกล่าวฟ้องร้องในหลายคดี หนึ่งในนั้นเป็นคดีที่ฟ้องร้องต่อศาลในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งอยู่ทางภาคใต้ของประเทศ”⁴⁹ วิธีการนี้ถูกนำมาใช้เพื่อปิดปาก ช่มชู้คุกคาม และสร้างภาระให้กับเหยื่อ จิรนุช เปรมชัยพร ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ กล่าวย่ำว่า “พ.ร.บ. คอมฯ อนุญาตให้แจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ในทุกท้องที่ ไม่ว่าจะถูกตัดสินว่าผิดหรือไม่ผิด พ.ร.บ. คอมฯ ได้สร้างภาระให้กับเหยื่อตั้งแต่เริ่มต้น”⁵⁰

3ค. การดำเนินคดี

นับตั้งแต่การรัฐประหารในปี 2557 การดำเนินคดีภายใต้พ.ร.บ. คอมฯ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง หัวข้อนี้ได้รวบรวมคดีสำคัญ ๆ ที่แสดงให้เห็นว่าพ.ร.บ. คอมฯ ถูกนำไปใช้ในทางที่ผิดในฐานะ

47 ไอลอร์ 2561

48 The Nation, 2561

49 ให้สัมภาษณ์เอเชีย เซ็นเตอร์เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2565

50 ให้สัมภาษณ์เอเชีย เซ็นเตอร์เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2565

เครื่องมือในการดำเนินคดีและรื้อถอนสิทธิดิจิทัลอย่างไร โดยข้อมูลจากศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชนเปิดเผยว่า ตั้งแต่เกิดการชุมนุมทางการเมืองในปี 2563 จนถึงเดือนเมษายน 2565 มีผู้ถูกดำเนินคดีภายใต้พ.ร.บ. คอมฯ แล้วอย่างน้อยจำนวน 129 ราย ในจำนวน 148 คดีการเมือง⁵¹

ในปี 2552 ทันทิที่พ.ร.บ. คอมฯ สิ้นสุดบทเฉพาะกาล จิรานุช เปรมชัยพร ผู้อำนวยการเว็บไซต์ประชาไท ถูกดำเนินคดีในความผิดฐานปล่อยให้มีความหมิ่นสถาบันฯ บนเว็บบอร์ดของประชาไท 1 ปีต่อมา จิรานุชถูกดำเนินคดีพ.ร.บ. คอมฯ อีกครั้งฐานปล่อยให้มีการแสดงความคิดเห็นในลักษณะเดียวกันบนเว็บข่าวประชาไท จิรานุชเล่าถึงประสบการณ์ที่ผ่านมาว่า “การถูกดำเนินคดีไม่ใช่เรื่องเหนือความคาดหมาย เนื่องจากในเวลานั้น มีสื่อออนไลน์จำนวนไม่มาก และประชาไทก็เปิดพื้นที่ให้มีการแสดงความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์ผู้นำและระบอบเผด็จการ ตอนที่ถูกจับครั้งแรกรู้สึกเอือมระอา แต่ก็ไม่เลวร้ายนัก เราได้เตรียมการเอาไว้แล้ว แต่การถูกจับเป็นครั้งที่สอง ทำให้รู้สึกแย่เนื่องจากคดีแรกยังไม่สิ้นสุด และตอนนั้นก็ถูกนำตัวไปรับทราบข้อกล่าวหาไกลถึงจังหวัดขอนแก่น ที่ซึ่งมีผู้ไปแจ้งความไว้ กฎหมายแบบพ.ร.บ. คอมฯ เป็นแนวทางที่รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกนำไปใช้เพื่อควบคุมและกำกับอินเทอร์เน็ตผ่านตัวกลาง”

ในปี 2558 จิรานุชถูกพิพากษาตัดสินว่ามีความผิดตามมาตรา 15 ของพ.ร.บ. คอมฯ โดยศาลพิพากษาว่า ผู้กระทำความผิดไม่ให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่กับเจ้าหน้าที่ในการลบข้อความที่ผิดกฎหมาย ศาลจึงลงโทษจำคุก 8 เดือนและปรับเป็นเงิน 20,000 บาท โดยให้รอลงอาญาโทษจำคุกเป็นเวลา 1 ปี⁵² ทั้งนี้ คดีของจิรานุชได้รับความสนใจทั้งจากประชาคมระหว่างประเทศและผู้รณรงค์ด้านสื่อโดยสร้างแรงกดดันอย่างหนักต่อรัฐบาลไทย คดีนี้ยังถูกหยิบยกขึ้นมาในระหว่างกระบวนการทบทวนยูพีอาร์รอบ 1 และ 3 ของประเทศไทยด้วย

ในปี 2557 ชุติมา สีดาเสถียรและอลัน มอริริสัน สองผู้สื่อข่าวจากสำนักข่าวภูเก็ตหวนถูกดำเนินคดีฐานหมิ่นประมาทและละเมิดพ.ร.บ. คอมฯ (มาตรา 14) คดีนี้ถูกฟ้องร้องโดยกองทัพเรือไทย ซึ่งกล่าวหาว่าทั้งคู่เผยแพร่ถ้อยคำจากรายงานการสืบสวนของสำนักข่าวรอยเตอร์ที่ระบุว่า กองกำลังทางเรือของไทยได้รับผลประโยชน์จากการเข้ามาของชาวโรฮิงญา ต่อมาในปี 2558 นักข่าวทั้งสองรายนี้ถูกตัดสินยกฟ้องโดยศาลจังหวัดภูเก็ต มอริริสันเล่าถึงเรื่องนี้ว่า “ในตอนนั้น ผมประหลาดใจมากที่การรายงานข่าวอย่างตรงไปตรงมาเกี่ยวกับปัญหาการค้ามนุษย์ได้รับการตอบสนองกลับเช่นนี้ ผมเคยทำงานในหลายประเทศ ไม่มีใครในประเทศเหล่านั้นที่ฟ้องร้องดำเนินคดีกับสื่อในลักษณะเช่นนี้ สำนักข่าวภูเก็ตหวนได้รับผลกระทบอย่างมากในระยะยาว หลังถูกกองทัพเรือ

51 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน (2565)

52 [Prachatai, 2558](#)

ฟ้องร้อง เราสูญเสียผู้สนับสนุนโฆษณารายใหญ่เนื่องจากพวกเขาไม่ยอมมีปัญหากับกองทัพเรือ มันเป็นการต่อสู้ที่ยากลำบาก แต่เราก็ตัดสินใจสู้ต่อและพยายามทำให้ภูเก็ทหวานอยู่ต่อไปได้ แม้ว่าเราจะชนะคดีแต่ท้ายที่สุดแล้วเราจำเป็นต้องปิดตัวลง”

ซูตีมากล่าวเสริมว่า “มันยากลำบากมาก เราเสียเวลาไปมากกับเรื่องนี้ เราสูญเสียพลังในการรายงานข้อมูลข่าวสารสำคัญให้สาธารณชนรับทราบ ภูเก็ทหวานเพียงแค่นี้ต้องการให้ประเทศไทยเดินไปในแนวทางที่ถูกต้อง เพื่อยุติการคอร์รัปชันและยุติการค้ำมนุษย์อันโหดร้ายทารุณซึ่งทำให้ชื่อเสียงของประเทศไทยเสียหาย ข้อกล่าวหาอันไม่เป็นธรรมนี้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในครอบครัวด้วย พ่อของมอริริสันป่วยหนัก แต่เขาก็ไม่สามารถเดินทางออกนอกประเทศเพื่อกลับไปเยี่ยมพ่อได้ พ่อของเขาเสียชีวิตโดยที่มอริริสันไม่มีโอกาสพบหน้าพ่อเป็นครั้งสุดท้าย เราสูญเสียเวลาในการดูแลคนที่เรารัก เราต้องใช้พลังทั้งหมดวิ่งไปวิ่งมาและแก้ต่างให้กับตัวเองในเรื่องบ้า ๆ เช่นนี้ เจ้าหน้าที่พยายามที่จะข่มขู่/คุกคามภูเก็ทหวานโดยใช้กฎหมายแย ๆ แบบนี้ มันเจ็บปวดมาก เราสูญเสียไปมาก และเราไม่สามารถประเมินมูลค่าได้”

ในปี 2559 กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ. รมน.) ภาค 4 ส่วนหน้า ซึ่งมีหน้าที่บริหารจัดการสถานการณ์ความขัดแย้งในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ได้ยื่นฟ้องนักปกป้องสิทธิมนุษยชน 3 คน ประกอบด้วยพรเพ็ญ คงขจรเกียรติ สมชาย หอมลออ และอัญชญา หิมีหิณะ ในข้อหาหมิ่นประมาทและละเมิดมาตรา 14 (1) ของพ.ร.บ. คอมฯ เนื่องมาจากการที่นักปกป้องสิทธิมนุษยชนทั้งสามคนตีพิมพ์เผยแพร่รายงานการซ้อมทรมานและการปฏิบัติอย่างโหดร้ายโดยกองกำลังความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในปีถัดมา กอ. รมน. ได้ถอนแจ้งความและสำนักอัยการจังหวัดปัตตานีได้ยุติการดำเนินคดีอาญากับทั้งสามคน หลังจากโดนกดดันอย่างหนักจากภาคประชาสังคมและในเวลานั้นประเทศไทยกำลังจะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมที่ 3 ด้วย

ในปี 2563 ดนัย อุศมา ศิลปินอิสระจากจังหวัดภูเก็ต ถูกการทำอากาศยานแห่งประเทศไทย (ทอท.) ฟ้องร้องดำเนินคดีในความผิดตามพ.ร.บ. คอมฯ ฐานโพสต์ข้อความทางเฟซบุ๊กที่ไม่มีมาตรการคัดกรองโควิด-19 ที่สนามบินสุวรรณภูมิ ต่อมาในปี 2564 ศาลพิพากษายกฟ้องคดีดังกล่าว โดยระบุว่า ดนัยได้โพสต์ข้อความทางเฟซบุ๊กโดยไม่มีเจตนาจะสร้างความตระหนกตกใจให้แก่ประชาชน หรือเผยแพร่ข้อความอันเป็นเท็จ⁵³ ดนัยกล่าวภายหลังคำพิพากษาว่า ต้องใช้เวลาเกือบ 2 ปี ในการยืนยันความบริสุทธิ์ของตัวเอง “ผมรู้สึกเบื่อหน่ายและเอือมระอามาก เรามีสิทธิที่จะวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล”⁵⁴

53 [TLHR, 2565](#)

54 มติชน (2564)

3ง. การสร้างแรงกดดันต่อผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตและบริษัทเทคโนโลยี

พ.ร.บ. คอมฯ สร้างภาระให้กับตัวกลางอินเทอร์เน็ตโดยมาตราต่าง ๆ ได้กำหนดภาระความรับผิดชอบให้กับผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตและบริษัทเทคโนโลยี ผู้ให้บริการที่ไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติดังกล่าวภายในเวลาที่กำหนดจะถูกดำเนินคดีและได้รับโทษ

อรพิน ยิ่งยงพัฒนา อดีตผู้รณรงค์ด้านนโยบายอธิบายว่า ช่วงก่อนที่พ.ร.บ. คอมฯ จะเริ่มบังคับใช้ เว็บไซต์ต่าง ๆ เป็นพื้นที่หลักในการแสดงความคิดเห็นของผู้คน เมื่อพ.ร.บ. คอมฯ ถูกบังคับใช้ เจ้าของแพลตฟอร์มต่าง ๆ และผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตจำเป็นต้องปรับมาตรการเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายดังกล่าว ความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นของตัวกลางอินเทอร์เน็ตเหล่านี้ประกอบด้วย การติดตามตรวจสอบการแสดงความคิดเห็นบนแพลตฟอร์มและการระบุตัวตนผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ซึ่งถือเป็นภาระที่หนักและไม่เป็นไปตามธรรมชาติของอินเทอร์เน็ต นอกจากนั้นแล้ว เมื่อพิจารณาถึงข้อมูลมากมายมหาศาลที่ไหลเวียนผ่านอินเทอร์เน็ต จึงเป็นไปได้ที่จะตรวจตราความคิดเห็นต่าง ๆ และเฝ้าติดตามตลอด 24 ชั่วโมง ด้วยเหตุนี้ เว็บไซต์ท้องถิ่นขนาดเล็กจึงไม่สามารถแบกรับภาระต่าง ๆ ได้ จึงต้องยุติการให้บริการในที่สุด ขณะที่แพลตฟอร์มข่าวออนไลน์ก็ตัดสินใจยกเลิกฟังก์ชันการแสดงความคิดเห็นใต้รายงานข่าว มีเพียงเว็บไซต์ขนาดใหญ่และแพลตฟอร์มออนไลน์ต่างประเทศเท่านั้นที่รอดไปได้ จะเห็นได้ว่า พ.ร.บ. คอมฯ ลดพื้นที่การใช้เสรีภาพในการแสดงออกของประชาชน ทั้งยังจำกัดโอกาสในการสร้างสรรค์หรือนวัตกรรมออนไลน์ในประเทศ ผู้คนหันไปแสดงความคิดเห็นบนพื้นที่แพลตฟอร์มออนไลน์ต่างประเทศ เนื่องจากมีความยากลำบากมากกว่าในการบังคับใช้พ.ร.บ. คอมฯ กับบริษัทเทคโนโลยีรายใหญ่⁵⁵

จิราณุอธิบายเพิ่มเติมว่า “ภายใต้เงาของพ.ร.บ. คอมฯ ประชาชนมองว่าการรักษาเว็บไซต์ของเราเอาไว้มีแต่จะเพิ่มภาระและสร้างความเสี่ยงมากยิ่งขึ้น เราจึงตัดสินใจปิดเว็บไซต์ เรารู้สึกแย่มาก เนื่องจากเราไม่มีความสามารถในการปกป้องสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้ได้ ถ้าประเทศไทยต้องให้บริการเว็บไซต์ที่ถูกจำกัดตามพ.ร.บ. คอมฯ เราก็ไม่รู้ว่าจำเป็นต้องมีไปทำไม ด้วยเหตุผลทั้งหมด เราจึงยุติการให้บริการเว็บไซต์ เราแจ้งให้ผู้ใช้ทราบล่วงหน้า 1 เดือน เราสูญเสียพื้นที่ในการแบ่งปันข้อมูลและแสดงความคิดเห็น ถ้าคำนวณเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจ ในเวลานั้นประเทศไทยมีสมาชิกเว็บไซต์จำนวนหลายแสน เราสูญเสียมูลค่าทางเศรษฐกิจมหาศาล มันเจ็บปวดมาก

55 ให้สัมภาษณ์เอเชีย เซ็นเตอร์เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2565

เว็บบอร์ดเป็นเหมือนชุมชนเสมือนจริง มันน่าเศร้ามาก พ.ร.บ. คอมฯ ทำลายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศและผู้ประกอบการท้องถิ่น”

อย่างไรก็ตาม ในท้ายที่สุดก็พิสูจน์แล้วว่าบริษัทเทคโนโลยีระหว่างประเทศรายใหญ่ไม่อาจหลบพ้นเงามืดของพ.ร.บ. คอมฯ ไปได้ท่ามกลางการกดดันจากรัฐบาลไทย ทั้งนี้ มาตรา 18 ของพ.ร.บ. คอมฯ เจ้าหน้าที่มีอำนาจในการขอข้อมูลผู้ใช้จากผู้ให้บริการ ข้อมูลล่าสุดจากศูนย์ความโปร่งใสของเพชบุรีรายงานว่า ระหว่างเดือนมกราคมถึงมิถุนายน 2564 ทางแพลตฟอร์มได้รับการร้องขอข้อมูลจากรัฐบาลไทยทั้งสิ้น 130 ครั้ง โดยในจำนวนนี้ 124 คำร้องเป็นไปตามกระบวนการทางกฎหมาย ส่วนอีก 6 คำร้องเป็นการขอเปิดเผยข้อมูลฉุกเฉิน ก่อนหน้านั้นตลอดปี 2563 เพชบุรีได้รับการร้องขอข้อมูลทั้งสิ้น 267 จากรัฐบาลไทย เพชบุรีอธิบายเพิ่มว่า ทุก ๆ คำร้องจากรัฐบาลจะได้รับการทบทวนอย่างถี่ถ้วนเพื่อความเพียงพอทางกฎหมาย บริษัทอาจปฏิเสธคำร้องดังกล่าวหรือขอการจำเพาะเจาะจงเพิ่มเติมสำหรับคำร้องที่ดูเหมือนกว้างขวางหรือกำกวม⁵⁶ สำหรับทวิตเตอร์ ในรายงานความโปร่งใสเปิดเผยว่า ระหว่างเดือนมกราคม 2555 ถึงมิถุนายน 2564 ทางแพลตฟอร์มได้รับการร้องขอข้อมูลจากรัฐบาลไทยทั้งสิ้น 103 คำร้อง อย่างไรก็ตาม อัตราการปฏิบัติตามคำร้องของทวิตเตอร์อยู่ที่ 0%⁵⁷

ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตหรือบริษัทเทคโนโลยีที่ล่าช้าหรือปฏิเสธจะปฏิบัติตามมาตราต่างๆ ของพ.ร.บ. คอมฯ กำลังเผชิญกับแรงกดดัน ในปี 2563 เพชบุรีและทวิตเตอร์ถูกดำเนินคดีภายใต้พ.ร.บ. คอมฯ โดยกระทรวงดิจิทัลฯ ได้ยื่นคำร้องต่อตำรวจอาชญากรรมไซเบอร์หลังจากทั้งสองแพลตฟอร์มยักษ์ใหญ่ล่าช้าเกินกว่ากำหนด 15 วันในการปฏิบัติตามคำสั่งศาลเพื่อให้ลบข้อมูลนับเป็นครั้งแรกที่รัฐมนตรีฯ ใช้พ.ร.บ. คอมฯ ดำเนินคดีกับแพลตฟอร์มรายใหญ่ฐานไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล พุทธิพงษ์ ปุณณกันต์ รัฐมนตรีกระทรวงดิจิทัลฯ ในเวลานั้นแถลงว่า กระทรวงได้แจ้งเตือนไปยังบริษัทดังกล่าวและส่งคำเตือนไปแล้วถึง 2 ครั้ง แต่ก็ยังไม่มี การปฏิบัติตามการร้องขอ⁵⁸ รัฐมนตรีฯ ยังระบุด้วยว่า “หากทางบริษัทส่งผู้แทนมาขอเจรจา ตำรวจก็ยังสามารถจะดำเนินคดีกับบริษัทได้ แต่ถ้าทางบริษัทกระทำความผิดหรือยอมรับว่าทำความผิด ทั้งสองฝ่ายก็อาจจะตกลงกันได้ด้วยการจ่ายค่าปรับ”⁵⁹

⁵⁶ [Facebook, 2564](#)

⁵⁷ [Twitter, 2564](#)

⁵⁸ [BBC, 2563](#)

⁵⁹ [Tanakasempipat and Thepgumpanat, 2563](#)

เฟซบุ๊กตอบโต้ด้วยการขู่ว่าจะยื่นฟ้องรัฐบาลไทยกลับเนื่องจากถูกบังคับให้บล็อกกลุ่มเฟซบุ๊กกรออีลิสต์มาร์เก็ตเพลส (ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น) เนื่องจากรัฐบาลมองว่ามีเนื้อหาวิพากษ์วิจารณ์สถาบันฯ ในคำแถลงบริษัทเฟซบุ๊กระบุว่า การร้องขอให้ปิดกั้นเป็นเรื่องที่ร้ายแรงมาก เป็นการละเมิดกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ทั้งยังส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแสดงความคิดเห็นของผู้คนด้วย⁶⁰ ถือเป็นความเคลื่อนไหวที่หาได้ยากสำหรับแพลตฟอร์มเฟซบุ๊กที่ยื่นฟ้องร้องรัฐบาลไทยเนื่องจากทางแพลตฟอร์มปฏิบัติตามกฎหมายของประเทศไทยมาโดยตลอด

นายกรัฐมนตรีประยุทธ์ตอบโต้ปฏิกิริยาดังกล่าวของเฟซบุ๊ก โดยยืนยันว่า เฟซบุ๊กจำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎหมายไทยและรัฐบาลไม่ได้หวังกักับการขู่อ้างกลับของเฟซบุ๊กในเรื่องการบล็อกบัญชีผู้ใช้ต่าง ๆ ที่ดูหมิ่นสถาบันฯ⁶¹

ในปี 2564 เฟซบุ๊กต้องเผชิญกับแรงกดดันมากยิ่งขึ้น เมื่อแ่งน้อย อัครกิตติกร ผู้สนับสนุนสถาบันฯ ได้ยื่นคำร้องผ่านชัยวุฒิ ธนาคมานุสรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลฯ เพื่อให้รัฐบาลตรวจสอบการดำเนินธุรกิจของเฟซบุ๊กในประเทศไทย โดยขอให้รัฐบาลสอบสวนประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับเฟซบุ๊กไม่ว่าจะเป็นการจ่ายภาษีและการดำเนินธุรกิจที่อาจกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ตลอดจนความเป็นกลาง หลังจากรับคำร้องแล้ว รัฐมนตรีฯ แถลงว่า เฟซบุ๊กไม่ได้ปฏิบัติตามกฎหมายไทยและรัฐบาลกำลังดำเนินการเรื่องนี้อยู่⁶²

ในเรื่องการสร้างแรงกดดันต่อผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตและแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีรายหนึ่งกล่าวว่า “แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียต้องปฏิบัติตามพ.ร.บ. คอมฯ เพื่อความอยู่รอด มิเช่นนั้นอาจต้องเผชิญกับบทลงโทษหรือถูกยึดใบอนุญาต แพลตฟอร์มต่าง ๆ รู้สึกไม่สบายใจและกระอักกระอ่วนใจกับกฎหมายฉบับนี้ พ.ร.บ. คอมฯ สร้างความรู้สึกอึดอัดใจให้กับแพลตฟอร์มต่าง ๆ”⁶³ วิฑิตรัตน์ ทิพย์สัมฤทธิ์กุล อาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กล่าวเพิ่มเติมว่า “เป็นที่รู้กันในวงการว่า ผู้ให้บริการมักรู้สึกกระอักกระอ่วนใจกับการปฏิบัติตามคำร้องขอของเจ้าหน้าที่ภายใต้พ.ร.บ. คอมฯ แพลตฟอร์มต่าง ๆ ไม่เพียงแต่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายของประเทศไทยเท่านั้น แต่ยังต้องปฏิบัติตามมาตรฐานสากลด้วย นอกจากนั้นแล้ว ผู้ให้บริการยังต้องรักษาความไว้วางใจจากลูกค้าและทำให้นักลงทุนเชื่อมั่นว่าได้ดำเนินธุรกิจบนพื้นฐานจริยธรรม เหล่านี้คือสิ่งที่ผู้ให้บริการต้องพิจารณา”⁶⁴

60 [lyengar, 2563](#)

61 [Bangkok Post, 2563](#)

62 [ประชาไท \(2564\)](#)

63 [ให้สัมภาษณ์เอเชีย เซ็นเตอร์ เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2565](#)

64 [ให้สัมภาษณ์เอเชีย เซ็นเตอร์ เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2565](#)

ดร. ปวิน ซึ่งถูกคุกคามและดำเนินคดี ทั้งยังเป็นผู้ดูแลกลุ่มออนไลน์ที่ถูกปิดกั้นภายใต้พ.ร.บ. คอมฯ เพิ่มเติมประเด็นที่น่าสนใจว่า “แพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ ได้รับการร้องขอจากรัฐบาลให้ลบเนื้อหาที่ไม่พึงประสงค์ โดยแต่ละแพลตฟอร์มแสดงท่าทีตอบกลับแตกต่างกันไป ท่าทีที่แตกต่างเหล่านี้ของแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียอาจมาจากจุดขายและความอดทนอดกลั้นต่อเนื้อหาที่ทำให้รัฐบาลไม่สบายใจแตกต่างกันออกไป โดยเฟซบุ๊กมีความต้านทานและอดทนอดกลั้นน้อยกว่าทวิตเตอร์ ขณะที่ทวิตเตอร์กล้าที่จะเสี่ยงและไม่เกรงกลัว ผมรู้สึกสะดวกใจที่จะโพสต์ข้อความลงบนทวิตเตอร์ ผมไม่กังวลว่า โพสต์ของผมจะถูกลบหรือบัญชีของผมจะถูกปิด แต่ผมรู้สึกเป็นกังวลเมื่อโพสต์ข้อความบนเฟซบุ๊ก”

ในระหว่างการสัมภาษณ์กับแพลตฟอร์มเทคโนโลยีรายหนึ่ง เอเชีย เซ็นเตอร์สังเกตได้ว่า บริษัทเทคโนโลยีต่าง ๆ กำลังอยู่ในสถานะที่ยากลำบากเนื่องจากต้องพยายามรักษาสมดุลระหว่างการปฏิบัติตามพ.ร.บ. คอมฯ กับการยึดถือปฏิบัติตามมาตรฐานของตนเอง ผู้แทนจากบริษัทเทคโนโลยีแห่งหนึ่งกล่าวว่า “พ.ร.บ. คอมฯ เป็นกฎหมายที่มีความท้าทายแล้วก็คาดเดาไม่ได้ ภายใต้กฎหมายฉบับนี้ รัฐบาลมีอำนาจบังคับให้บริษัทเทคโนโลยีจำกัดเนื้อหาต่าง ๆ ที่รัฐบาลต้องการ บริษัทไม่อาจตอบโต้กลับได้มากนักเนื่องจากอาจส่งผลลัพธ์ตรงข้าม อย่างไรก็ตาม แพลตฟอร์มจะยังคงยึดมั่นต่อเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและสิทธิต่าง ๆ ของผู้ใช้งาน โดยเราได้ยึดนโยบายและแนวทางปฏิบัติบนพื้นฐานกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ อันประกอบไปด้วยหลักการชี้แนะแห่งสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน กติกาไอซีซีพีอาร์ และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม”

นอกจากนั้นแล้ว พ.ร.บ. คอมฯ ยังสร้างภาระทางการเงินให้กับบริษัทเทคโนโลยีและผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ดังเช่นในกรณีของผู้ให้บริการมือถือ โดยในระหว่างงานสัมมนาในปี 2559 บริษัทดีแทคได้เปิดเผยว่า บริษัทผู้ให้บริการต่าง ๆ จำเป็นต้องออกมาตรการเพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้ถูกลงโทษตามพ.ร.บ. คอมฯ โดยบริษัทต่าง ๆ ต้องจัดทีมคอยตรวจสอบและต้องใช้จ่ายเงินลงทุนอีกจำนวนหนึ่ง แทนที่จะเอาเงินไปลงทุนกับการพัฒนางานบริการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ⁶⁵

ขณะที่มาตรา 26 ของพ.ร.บ. คอมฯ ได้กำหนดให้ผู้บริการเก็บข้อมูลจราจรคอมพิวเตอร์หรือล็อกไฟล์ของผู้ใช้ไว้เป็นเวลาอย่างน้อย 90 วัน ในกรณีจำเป็นให้เก็บไว้สูงสุดไม่เกิน 2 ปี ข้อกำหนดดังกล่าวเป็นการเพิ่มต้นทุนในการประกอบกิจการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและ

65 ไอลอว์ (2559)

ขนาดย่อม (เอสเอ็มอี) เนื่องจากกิจการต่าง ๆ ต้องลงทุนในระบบฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ในการเก็บรักษาข้อมูลตามข้อกำหนดของพ.ร.บ. คอมฯ โดยมีข้อมูลว่าอุปกรณ์ซอฟต์แวร์เพียงอย่างเดียวมีมูลค่าประมาณ 100,000 บาท ขณะที่การติดตั้งทั้งระบบอาจมีมูลค่าระหว่าง 1 ถึง 10 ล้านบาท ถือเป็นภาระทางการเงินที่ใหญ่สำหรับผู้ให้บริการ⁶⁶

⁶⁶ Charoen (2555)

IV.

ข้อเสนอแนะ

ในบทนี้ได้รวบรวมข้อเสนอแนะสำคัญ ๆ ที่สามารถนำไปอภิปรายต่อยอดได้สำหรับผู้มีส่วนได้เสียต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล สมาชิกรัฐสภา ภาคประชาสังคม บริษัทเทคโนโลยีและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อหาทางออกในการยกระดับและปกป้องสิทธิดิจิทัลในประเทศไทย ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ถูกกลั่นกรองเป็นข้อเรียกร้องที่นำไปสู่การปฏิบัติและสามารถนำไปประกอบรายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยูพีอาร์ ด้วยแนวทางดังกล่าว ข้อเสนอแนะเหล่านี้สามารถนำไปใช้เพื่อปกป้องและส่งเสริมสิทธิดิจิทัลในประเทศไทย

ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล

- ใช้พ.ร.บ. คอมฯ เฉพาะเพื่อจัดการกับอาชญากรรมไซเบอร์ที่กระทำโดยการใช้ลักษณะพิเศษต่าง ๆ ของระบบคอมพิวเตอร์ เช่น ไวรัส สปายแวร์หรือมัลแวร์ แทนที่จะใช้ในทางที่ผิดเพื่อบิดเบือนเนื้อหาออนไลน์หรือดำเนินคดีกับการแสดงความคิดเห็นอันชอบธรรมบนพื้นที่ออนไลน์
- ยุติการใช้พ.ร.บ. คอมฯ ควบคู่กับบทลงโทษหนักอื่น ๆ ของกฎหมายอาญาด้วยเจตนาเพื่อเพิ่มโทษความผิด
- คณะกรรมการกลั่นกรองข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ระบุไว้ในมาตรา 20 ของพ.ร.บ. คอมฯ ควรทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในการกลั่นกรองการปิดกั้นเนื้อหาเพื่อหลีกเลี่ยงการดำเนินการตามอำเภอใจของเจ้าหน้าที่
- ปฏิบัติตามมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศด้วยการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะที่ได้รับมาในระหว่างกระบวนการยูพีอาร์และกระบวนการทบทวนไอซีซีพีอาร์
- ส่งเสริมทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในทุกกลุ่มประชาชนทั่วประเทศ

ข้อเสนอแนะสำหรับสมาชิกวุฒิสภา

- ทบทวนและแก้ไขมาตรา 14 (2) ของพ.ร.บ. คอมฯ โดยไม่ใช้ถ้อยคำที่กำกวมไม่ชัดเจนและเพิ่มคำจำกัดความเฉพาะหรือเงื่อนไขข้อกำหนดต่าง ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงการตีความอย่างกว้างขวางและตามอำเภอใจ
- บรรเทาความรุนแรงของบทลงโทษ และลงโทษเฉพาะข้อหาที่ร้ายแรงซึ่งพิสูจน์ได้ว่าเป็นภัยคุกคามต่อความปลอดภัยสาธารณะ
- ยกเลิกมาตรา 14 (3) ของพ.ร.บ. คอมฯ ที่ซ้ำกับมาตราต่าง ๆ ของกฎหมายอาญา
- แก้ไขปรับปรุงมาตรา 15 ของพ.ร.บ. คอมฯ จากปัจจุบันที่กำหนดความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด โดยให้เพิ่มข้อกำหนดเรื่องเจตนาในการกระทำความผิด
- แก้ไขปรับปรุงมาตรา 18 ของพ.ร.บ. คอมฯ โดยระบุให้การขอข้อมูลผู้ใช้ของเจ้าหน้าที่จำเป็นต้องได้รับความเห็นชอบจากศาล
- มาตรา 26 ของพ.ร.บ. คอมฯ ควรกำหนดกลไกที่ชัดเจนเพื่อปกป้องความเป็นส่วนตัวและการันตีว่าข้อมูลที่เก็บรักษาไว้โดยผู้ให้บริการหรือเข้าถึงโดยเจ้าหน้าที่จะต้องอยู่ภายใต้ความคุ้มครองกฎหมาย
- เพิ่มความโปร่งใสและการตรวจสอบทางกฎหมายในการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ที่บังคับใช้พ.ร.บ. คอมฯ
- อำนาจในการสอบสวนภายใต้พ.ร.บ. คอมฯ สมควรได้รับการตรวจสอบและเห็นชอบจากศาล
- อภิปรายประเด็นปัญหาเรื่องการดำเนินคดีพ.ร.บ. คอมฯ ต่อผู้เห็นต่างทางการเมืองในรัฐสภาเพื่อสร้างความรับรู้สาธารณะ และทำหน้าที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลเนื่องจากได้รับเอกสิทธิ์คุ้มครองทางกฎหมาย

ข้อเสนอแนะสำหรับภาคประชาสังคม

- สร้างความรับรู้สาธารณะเกี่ยวกับพ.ร.บ. คอมฯ รวมถึงผลกระทบ
- ส่งเสริมทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในทุกกลุ่มประชาชนทั่วประเทศ
- ติดตามและเดินหน้าการทำงานที่กพยานหลักฐานการข่มขู่คุกคามและการดำเนินคดีภายใต้พ.ร.บ. คอมฯ
- ช่วยประเมินความเสี่ยงให้กับนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและนักเคลื่อนไหว
- มีส่วนร่วมในกลไกสิทธิมนุษยชนภายในประเทศและหว่างประเทศ

ข้อเสนอแนะสำหรับบริษัทเทคโนโลยี

- ยึดมั่นและปฏิบัติตามมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ
- ยกย่องภารกิจในการปกป้องการใช้สิทธิดิจิทัลของผู้ใช้งาน

- เดินหน้าการเผยแพร่รายงานความโปร่งใส
- ทำงานร่วมกับภาคประชาสังคมในการแบ่งปันข้อมูลและการรณรงค์

ข้อเสนอแนะสำหรับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

- ตรวจสอบข้อกล่าวหาการข่มขู่คุกคาม การดำเนินคดี รวมถึงการละเมิดสิทธิมนุษยชนในรูปแบบอื่นๆ ต่อผู้ใช้อินเทอร์เน็ต
- ทำงานอย่างใกล้ชิดกับรัฐบาลเพื่อผลักดันมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรมภาษาไทย

Change.org (2559) ‘หยุด #พ.ร.บ.คอม หยุดกฎหมายล้าหลังข้อมูลส่วนบุคคล’, สืบค้นจาก: <https://www.change.org/p/7162547/u/18745460>

ไทยรัฐออนไลน์ (2554) “นิสิตมหา’ลัยแหก ทวิตเตอร์นายกฯ”, สืบค้นจาก: <https://www.thairath.co.th/content/207112>

ประชาชาติ (2562) “ร้านกาแฟทำไงดี?! กม.บังคับเก็บ log file มันคืออะไร คลิกเดียวจบ! รับมือได้ทันที”. สืบค้นจาก <https://www.prachachat.net/ict/news-379181>

ประชาไท (2564) “เรียกร้องรัฐบาลตรวจสอบ ‘เฟสบุ๊ก’ ซึ่อาจมีพฤติกรรมเข้าข่ายทำธุรกิจกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ”. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2021/09/94941>

มติชน (2564) “ยกฟ้องศิลปินอิสระ โพสต์สุวรรณภูมิไร่ จนท.คัดกรองโควิด ศาลชี้ขาดเจตนา เจ้าตัวเซ็น ปล่อยคืนนาน 2 ปี”. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/local/news_3057547

ศาลยุติธรรม (2563) “สถิติความผิดต่อ พ.ร.บ. ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550”, สืบค้นจาก <https://oppb.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8/cid/2101/iid/166875>

ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน (2560) “ข้อสังเกตต่อประกาศกระทรวงดิจิทัลให้งดเว้นติดตาม
สามบุคคลในสื่อออนไลน์” สืบค้นจาก <https://tlhr2014.com/archives/4019>

ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน (2565) “เมษายน 2565: ยอดรวมผู้ถูกดำเนินคดีทางการเมือง
เมืองเพิ่มเป็น 1,808 คน คดีม. 112 ทะลุไป 204 คดีแล้ว. สืบค้นจาก <https://tlhr2014.com/archives/43253>

ไอลอร์ (2557) “พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(1) ยาแรงปิดขานสำหรับการหมิ่นประมาท
ออนไลน์”, สืบค้นจาก <https://freedom.ilaw.or.th/blog>

ไอลอร์ (2559ก) “ร่างแก้ไขพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ ตั้งคณะกรรมการปิดเว็บแม้ไม่ผิดกฎหมาย”,
สืบค้นจาก <https://ilaw.or.th/node/4092>

ไอลอร์ (2559ข) “DTAC-True ย้ำปัญหาพยายาม “ผู้ให้บริการ” ชี้ Single Gateway จะกลับมาในรูปแบบ
ใหม่”. สืบค้นจาก <https://ilaw.or.th/node/4312>

ไอลอร์ (2561) “”ขู่เอาผิดคนแฮร์” แนวทางใหม่การใช้ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ เพื่อปิดปาก”. สืบค้นจาก
<https://ilaw.or.th/node/5044>

บรรณานุกรมภาษาอังกฤษ

‘Act on Commission of Offences Relating to Computer’ (2550), Krisdika, at: http://web.krisdika.go.th/data/document/ext809/809768_0001.pdf

‘Act on Commission of Offences Relating to Computer (Amendment)’ (2560), Krisdika, at:
http://web.krisdika.go.th/data/document/ext809/809768_0001.pdf

Bangkok Post (2560) ‘Online Contact with Regime Critics Banned’, at: <https://www.bangkokpost.com/thailand/general/1231680/online-contact-with-regime-critics-banned>

Bangkok Post (2563) ‘PM in War of Words as FB Threatens Lawsuit’, at: <https://www.bangkokpost.com/thailand/politics/1974467/pm-in-war-of-words-as-fb-threatens-lawsuit>

Bangkok Post (2564a) 'Govt Mulls Internet Gateway to Fight Crime', at: <https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2266939/govt-mulls-internet-gateway-to-fight-crime>

Bangkok post (2564b) 'Ex-PM Anand Says Coups Have Retarded Thai Democracy' at: <https://www.bangkokpost.com/thailand/politics/2274703/ex-pm-anand-says-coups-have-retarded-thai-democracy>

BBC (2563) 'Thailand Prosecutes Facebook, Google and Twitter over Posts', at: <https://www.bbc.com/news/technology-54296465>

Charoen, Danuvasin (2556) 'Thailand's Computer Crime Act: Security vs. Freedom of Expression', NIDA Case Research Journal, 5(1): 67 - 100

'Convention on Cybercrime' (2544), Council of Europe, at: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatynum=185>

Facebook (2564) 'Facebook Transparency Centre', at: <https://transparency.fb.com/data/content-restrictions/country/TH/>

Google (2564) 'Google Transparency Report', at: <https://transparencyreport.google.com/youtube-policy/removals?hl=en>

ITU (2563) 'Individuals Using Internet (% of Population) - Thailand', ITU, at: <https://data.worldbank.org/indicator/IT.NET.USER.ZS?end=2020&locations=TH&start=1960&view=chart>

Iyengar, Rishi (2563) 'Facebook Prepares Legal Action against Thai Government's Order to Block Group', CNN, at: <https://edition.cnn.com/2020/08/24/tech/facebook-blocks-thailand-group/index.html>

Leesa-Nguansuk, Suchit (2564) 'Thailand 16th Among Google Removal rank', Bangkok Post, at: <https://www.bangkokpost.com/business/2249055/thailand-16th-among-google-removal-rank>

Nanum, Wassana (2559) 'Activists Protest New Computer Crime Bill', at: <https://www.bangkokpost.com/thailand/politics/1162809/activists-protest-new-computer-crime-bill>

Paireepairit, Isriya (2555) 'Free Space of Expression: New Media and Thailand's Politics', Germany: Friedrich-Ebert-Stiftung.

PostToday (2563) 'MDES Already Blocked 13,505 URLs for Lèse-Majesté Offences', at: <https://www.posttoday.com/economy/news/636943>

Prachatai (2558) 'Supreme Court rules against Prachatai in Internet intermediary liability case', at: <https://prachatai.com/english/node/5725>

Prachatai (2563a) 'Royalist Marketplace Returns' at: <https://prachatai.com/english/node/8748>

Prachatai (2563b) 'Court Orders Suspension of Voice TV's online platforms', at: <https://prachatai.com/english/node/8859>

Reuters (2559) 'Thai PM Defends Cyber Controls as Censorship Concerns Rise', at: <https://www.reuters.com/article/us-thailand-cyber-idUSKBN144136>

Sabpaitoon, Patpon (2560) 'Prayut Threatens Media Outlets with Strict Cyber Law', at: Bangkok Post, at: <https://www.bangkokpost.com/thailand/politics/1364587/prayut-threatens-media-outlets-with-strict-cyber-law>

Sawatree, Suksri, Kusonsinwut, Siriphon, and Yingyongpathana, Orapin (2553) 'Situational Report on Control and Censorship of Online Media, through the Use of Laws and the Imposition of Thai State Policies', iLaw, at: <https://ilaw.or.th/node/632>

Southeast Asian Press Alliance (2552) 'Thai Government Blocks 2,300 Websites; 400 More Face Shutdown', Prachatai, at: <https://prachatai.com/english/node/924>

Tanakasempipat and Thepgumpanat (2563) 'Thailand Takes First Legal Action Against Facebook, Twitter over Content', Reuters, at: <https://www.reuters.com/article/thailand-internet-idUSL3N2GL1HX>

The Nation (2561) 'Srivara Makes U-turn On Rap Group', at: <https://www.nationthailand.com/in-focus/30357456>

Tunsarawuth, Sinfah and Mendel, Toby (2553) 'Analysis of Computer Crime Act of Thailand', Thainetizen, at: <https://thainetizen.org/wp-content/uploads/2010/07/Analysis-of-Computer-Crime-Act-of-Thailand-By-Sinfah-Tunsarawuth-and-Toby-Mendel.pdf>

Twitter (2564) 'Twitter Transparency Report', at: <https://transparency.twitter.com/en/reports/countries/th.html>

UNHRC (2554a) 'Compilation of UN Information', at: <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/UPR/Pages/THindex.aspx>

UNHRC (2554b) 'Summary of Stakeholders' Information', at: <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/UPR/Pages/THindex.aspx>

UNHRC (2558) 'Second Periodic Reports of States Parties Due in 2009: Thailand', at <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G15/224/88/PDF/G1522488.pdf?OpenElement>

UNHRC (2560) 'Concluding Observations on the Second Periodic Report of Thailand', at: <https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2fPPRiCAqhKb7yhsn0o0FGY2xt0pdp5yBVbJo4gsdZhIVrziaLjXLbVIQSTDN0qLBwe559zNYsqKEtBpwSsTUt1UOHhXFewgoB1tdV7tcEMfEDNgEvg9g4RVdd5>

UNHRC (2564a) 'Compilation of UN information', at: <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/UPR/Pages/THindex.aspx>

UNHRC (2564b) 'Summary of Stakeholders' Information', at: <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/UPR/Pages/THindex.aspx>

World Bank (2563) 'Population, Total - Thailand', World Bank, at: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=TH>

We Are Social and KEPIOS (2565) 'Digital 2022: Thailand', DataReportal, at: <https://datareportal.com/reports/digital-2022-thailand>